

ΤΟ ΔΙΚΟ ΜΑΣ ΜΗΝΥΜΑ ΥΣΤΕΡΑ ΑΠ' ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Είναι αναμφισβήτητο ότι τα νέα κοινοτικά συμβούλια θα ασχοληθούν με ζήλο για την λύση των προβλημάτων των χωριών τους. Τούτο ενισχύεται κι απ' το γεγονός ότι φέτος σε πολλά χωριά καταρτίστηκε ένας ενιαίος συνδυασμός κι είναι μια ιδέα περισσότερο ενισχυμένη σε σχέση με τις εκλογές του 1986. Απ' την άλλη μεριά είναι λυπηρό το γεγονός ότι δεν είχαμε καμιά συνένωση κοινοτήτων, είτε για ν' αποτελέσουν Δήμο, είτε για ν' αναδείξουν μια πιο ενισχυμένη κοινότητα. Τούτο το θέμα χρειάζεται έρευνα γιατί δεν προχώρησε κι ακόμη αν πράγματι αποτελεί στοιχείο που θα βοηθήσει γενικά την περιοχή του Ζαγοριού. Ανεξάρτητα πάντως απ' τα συμπεράσματα καθενός, μπορούν οι νέοι κοινοτάρχες, με ιδιαίτερες επαφές και ευρύτερο συντονισμό, να προχωρήσουν στη λύση πολλών προβλημάτων του Ζαγοριού. Αν πάρουμε σαν δεδομένη την γεωγραφική διαίρεση του Ζαγοριού, πάνω σ' αυτόν τον άξονα υπάρχει πεδίο κοινής δράσης για τους νέους κοινοτάρχες.

Η τουριστική ανάπτυξη επέρχεται είτε το θέλουμε είτε όχι. Είναι το σοβαρότερο θέμα για το Ζαγόρι και δεν είναι πρόβλημα που αφορά στενά κάθε χωριό.

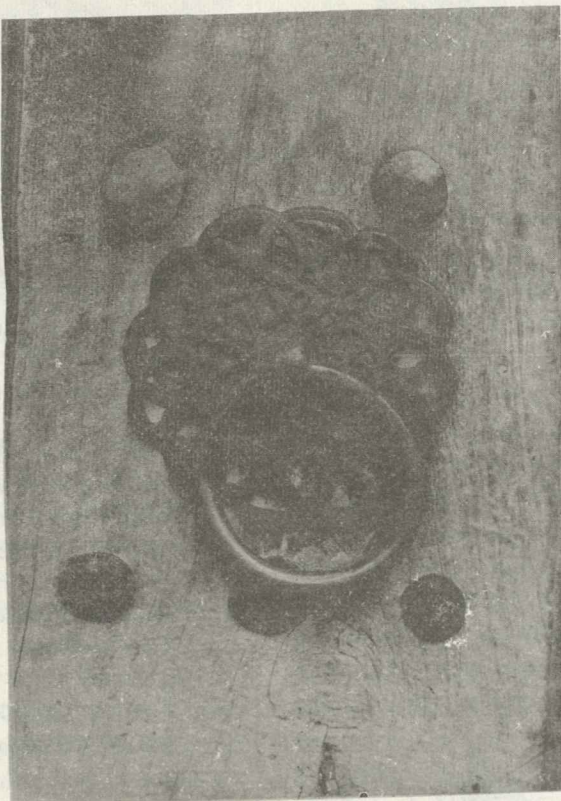
Εξίσου σοβαρό θέμα, που δεν έγινε αντιληπτό όσο έπρεπε, είναι η προστασία του περιβάλλοντος. Μεμονωμένες φωνές δεν αρκούν. Ο Βίκος, ο Αώος, τα δάση, το κυνήγι, τα σκουπίδια κτλ. είναι προβλήματα κοινού ενδιαφέροντος, που χρειάζονται λύσεις ευρείας αποδοχής και συναίνεσης.

Η ύδρευση επίσης πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο συνεργασίας των κοινοτήτων, είτε με την ίδρυση συνδέσμων υδρεύσεως, είτε με στενότερες συνεργασίες.

Υπάρχουν χιλιάδες τέτοια θέματα

κοινού ενδιαφέροντος, που μπορούν να ταξινομηθούν και να ιεραρχηθούν για να βρεθεί ορθή λύση.

Το περιοδικό μας είναι ανοιχτό βήμα για κάθε Ζαγορίσιο. Οι αναγνώστες

μας εκφράζουν απ' τις σελίδες του, τόσο τις γνώμες τους για την ανάπτυξη του Ζαγοριού, όσο και τις προτάσεις τους για την λύση γενικών προβλημάτων. Δυστυχώς την τετραετία που πέρασε δεν φιλοξενήσαμε προέδρους κοινοτήτων και δεν φταίμε εμείς. Η πρόσκλησή μας ισχύει και ισχύει πάντοτε. Με μεγάλη χαρά θα δεχτούμε προέδρους και συμβούλους κοινοτήτων για ν' ανοίξουμε διάλογο σωστό και εποικοδομητικό.

Το θέμα της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης έγινε αποδεκτό από την πολιτεία. Τυπικά σήμερα αδρανεί, όμως η ουσία παραμένει. Κι νέες αποφάσεις των κοινοτικών συμ-

βουλίων και κοινές παραστάσεις προέδρων, πιστεύουμε ότι θα επηρεάσουν την διοίκηση στην πορεία της επίλυσης επί μέρους προβλημάτων του Ζαγοριού. Η ισχύς εν τη ενώσει. Η σωστή προετοιμασία και ο διάλογος για κάθε θέμα, πιστεύουμε ότι θα δώσει την καλύτερη δυνατή λύση.

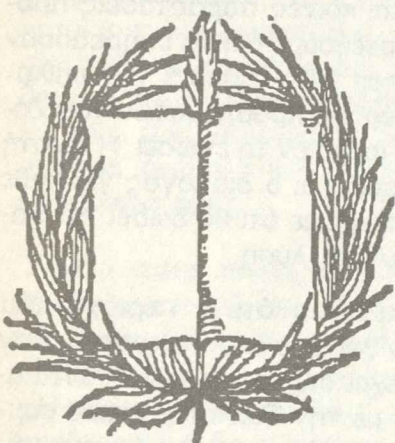
Είναι αλήθεια ότι η περιοχή του Ζαγοριού λειτουργεί υποτονικά. Δεν είχαμε μέχρι σήμερα έντονες αντιπαραθέσεις με την διοίκηση, όπως συμβαίνει με τις άλλες περιοχές της χώρας. Δεν σημαίνει βέβαια ότι πρέπει να επαναστατήσουμε, απλώς μόνο να κάνουμε έντονη την παρουσία μας και να ζητήσουμε δίκαιες λύσεις στα προβλήματά μας. Τα κοινοτικά συμβούλια περιορίστηκαν μέχρι σήμερα στα θέματα των χωριών τους και τα γενικά προβλήματα της περιοχής του Ζαγοριού χρονίζουν ή λύνονται όπως θέλει η διοίκηση ή όπως θέλουν άλλοι φορείς πέρα απ' το Ζαγόρι. Ενδεικτικά ως θυμηθούμε την ελεγχόμενη κυνηγετική περιοχή, το εργοστάσιο ξυλείας, το νόμο για τους παραδοσιακούς οικισμούς, την προστασία των εθνικών δρυμών, το τηλεφωνικό δίκτυο της περιοχής, το οδικό δίκτυο του Ζαγοριού, τα Μεσογειακά προγράμματα κλπ.

Αξιότιμοι κ.κ. Πρόεδροι και Σύμβουλοι των κοινοτήτων του Ζαγοριού, το περιοδικό μας σας συγχαίρει για την εκλογή σας. Την 1-1-1991 αναλαμβάνετε καθήκοντα και θα θητεύσετε σε μια δύσκολη περίοδο για την χώρα μας. Η δεκαετία που άρχισε, άρχισε με αφάνταστες δυσκολίες. Πιστεύουμε ότι θα ανταπεξέλθετε στις προσδοκίες των κατοίκων του Ζαγοριού, εργαζόμενοι για το γενικό καλό, ώστε ν' ανοίξετε την πόρτα για να έρθουν καλύτερες μέρες.

Απόστολος Ντιναλέξης

ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΟ ΚΑΛΠΑΚΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΩΝ 50 ΧΡΟΝΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΟΣ ΤΟΥ '40

Τα Εκπαιδευτήρια της Αθήνας «ΚΩΣΤΕΑ - ΓΕΙΤΟΝΑ» με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 50 χρόνων από το έπος του '40, οργάνωσαν στις 20 και 21 Οκτωβρίου μικρό οδοιπορικό

στο Καλπάκι.

Μια ομάδα 12 παιδιών με επικεφαλής τους δασκάλους τους και ιδιοκτήτη των Εκπαιδευτηρίων ακολούθησαν τα ίδια μονοπάτια των ηρώων του '40 μίλησαν με όσους απόμειναν συγκέντρωσαν φωτογραφικό υλικό και απότισαν φόρο τιμής στους αγωνιστές και τις γυναίκες της εποποιίας.

Εμπνευσμένοι από την επίσκεψη αυτή στους τόπους θυσίας, αποφάσισαν τα χρήματα που κάθε χρόνο που διαθέτουν για την εκτύπωση ευχετηρίων καρτών να τα διαθέσουν για την αποπεράτωση του μνημείου της «ΖΑΓΟΡΙΣΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΤΟΥ '40».

Με τον τρόπο αυτόν η μικρή ομάδα των μαθητών συνέλεξε και μετέφερε τις εμπειρίες της και στα υπόλοιπα παιδιά του Σχολείου, για να γνωρίσουν έτσι καλύτερα την ιστορία του τόπου μας.

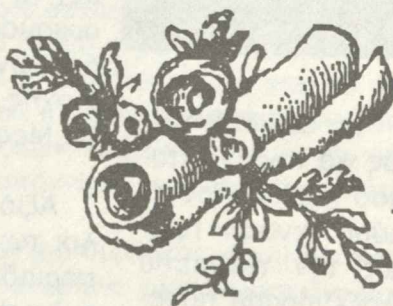
Τους επισκέπτες συνόδευσαν και ξενάγησαν εκπρόσωποι της Ι.Λ.Ε.Ζ. του Κ.Ε.Ζ. και του Πολιτ. Συλλόγου Ασπταγγέλων. Το μικρό οδοιπορικό ξεκίνησε από τα υψώματα της Δοβράς όπου και το υπό ανέγερση άγαλμα της «ΖΑΓΟΡΙΣΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΤΟΥ '40», συνεχί-

στηκε στα Κάτω Σουδενά και στα υψώματα Παπαβάσου και Ασσόνιστας που δεσπόζουν του Καλπακιού και που στάθηκαν τα άпарта κάστρα μαζί με τη θρυλική Γκραμπάλα.

Έπειτα ροβόλησε στο Καλπάκι με σταθμό το άγαλμα του Έλληνα στρατιώτη, όπου έγινε επιμνημόσυνη δέηση και κατάθεση στεφάνου από μαθητές των Εκπαιδευτηρίων και τέλειωσε με επίσκεψη στο Πολεμικό Μουσείο του Καλπακιού.

Το βράδυ της ίδιας μέρας στην αίθουσα του Πολιτιστικού Συλλόγου Ασπταγγέλων έγινε δεξίωση, όπου μίλησαν για το έπος του '40 παλαιοί πολεμιστές απονεμήθηκαν ειδικές πλακέτες, που φιλοτέχνησαν τα ίδια τα Εκπαιδευτήρια, έγινε προβολή σλάιτς από το θέατρο των μαχών στο Ζαγόρι και την Πίνδο και η όμορφη αυτηγιωρτή έκλεισε με χορούς από το χορευτικό συγκρότημα των μικρών παιδιών του Λυκείου Ελληνίδων Ιωαννίνων και με Ζαγορίσιο γλέντι που κράτησε ως αργά τη νύχτα.

Παραθέτουμε στη συνέχεια επιστολή προς την ΙΛΕΖ από τα Εκπαιδευτήρια, στην οποία

εκφράζονται ευχαριστίες για τη συμβολή της Ι.Λ.Ε.Ζ. και των άλλων φορέων στην πραγματοποίηση του Οδοιπορικού.

Β.Τ.

«Αξιότιμοι κύριοι,

Αισθανόμαστε την ανάγκη να σας ευχαριστήσουμε και γραπτά για την πολύτιμη συμβολή σας στην πραγματοποίηση του προγράμματός σας «Οδοιπορικό στην Πίνδο», που

οργάνωσα με τη συμπλήρωση 50 χρόνων από το Έπος του '40. Θα μας μείνουν αξέχαστα τα αισθήματα αγάπης και φιλίας που μας δείξατε και η ξενάγηση και φιλοξενία που μας προσέφερετε.

Θα είμαστε ευτυχείς αν μας δώσετε την ευκαιρία να γνωρίσουμε περισσότερο και να ανταποδώσουμε τη φιλοξενία σας.

Με εκτίμηση
Ελευθέριος Γείτονας»

Νέοι Ζαγορίσιοι Ποιητές

ΕΥΑΙΣΘΗΤΕ ΦΙΛΕ

Φίλε μου ευαίσθητε με την ξεκούρδιστη κιθάρα το τζην της εφηβείας σου, τ' αμερικάνικα τσιγάρα. Ξέφτια από το σήμερα κάθεται και ρεμβάζεις σου φταίνει τα πυρηνικά μα «Asterix» διαβάξεις.

Φίλε μου ευαίσθητε μπλεγμένο στα κανάλια. Τη φάση σου περάσανε της εξουσίας τα κεφάλια. Περιφρονείς το χρήμα ψάχνοντας την αγάπη, συνέχισε όσο μπορείς να κλέβεις αυταπάτη.

Φίλε μου ευαίσθητε με τα ξεκούρδια «πιστεύω». Αν γελαστείς στο δρόμο σου για σένα θα παλεύω. Παρ' την κιθάρα κι ακολούθα τον τυφλό ιχνηλάτη που μ' ένστικτο σε οδηγεί σ' ελευθερίας παλάτι.

Φίλε μου ευαίσθητε, νά ξερες πόσο σε ζηλεύω. Τα «Malboro» σου κάρνισα το «Asterix» σου διάβασα μα τώρα κοροϊδεύω.

Γιατί ο τρύπιος σάκκος μου άδειασε απ' την άμμο και το παλάτι που χτιζα, έστω κι αυτό, το χάνω.

Τσακαλογιάννη Έρση

ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ

Τα μεσάνυχτα στους δρόμους κάτω απ' την αστροφεγγιά πολεμώ να ξεχάσω, μα δε βρίσκω γιατρεία.

Ένας πόνος βασανίζει και μου τρώει την καρδιά: η αγάπη μ' έχει αφήσει κι έχει φύγει μακριά.

Απ' το κρύο τουρτουριζώ και με δέρνει η παγωνιά τον καμμό της δεν αντέχω, θα με φάει η μοναξιά.

Βύρων Βαρζώκας

ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ

Χτίσαμε τα κάστρα μας Κλειστήκαμε καθένas στο δικό του, την περφόνα μας υψώνοντας στους πύργους.

Ποιός στενάζει δίπλα μας θέλουμε να τ' αγνοούμε Και στα θυροκρούσματα Κουφοί, απροσπέλαστοι και ξένοι, Βαθιά προσπληρωμένοι στο εγώ μας.

Και πορευόμαστε Χωρίς να ξέρουμε που οδηγεί Αυτή η εργαπτής εωστρέφειά μας.

Βύρων Βαρζώκας

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ «Κ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ»

Αλλά για να επανέλθουμε στο Λαζαρίδειο Κέντρο. Πέρα απ' την πληροφόρηση: Όσοι είναι ειδικοί ερευνητές θα πρέπει να μπορούν αργότερα να βρίσκουν και να μελετούν επί τόπου το υλικό που χρειάζονται για τις εργασίες τους. Αλλά για να γίνει αυτό απαιτείται συστηματική κατάταξη του υπάρχοντος υλικού αλλά και συνεχής εμπλουτισμός του από διάφορες πηγές (εντός και εκτός Ζαγορίου). Και η μεν κατάταξη θα αρχίσει σύντομα, σε λίγες ημέρες, με τις οδηγίες ειδικών από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Γουλανδρή, ο εμπλουτισμός όμως είναι θέμα ευαισθησίας κατά κύριο λόγο των Ζαγορίσιων, οι οποίοι θα πρέπει να φιλοτιμηθούν και να δώσουν στο Πνευματικό Κέντρο «Κ. Λαζαρίδης» έστω και σε φωτοαντίγραφο οποιοδήποτε ιστορικό ή άλλο ντοκουμέντο διαθέτουν. Όπως καταλαβαίνετε τα κειμήλια είναι εξίσου ευπρόσδεκτα. Με μια τέτοια κίνησή τους διασφαλίζουν εσαεί το ντοκουμέντο από παντός κινδύνου (γιατί στο Κέντρο θα ληφθούν όλα τα μέτρα: πυρόσβεση, ασφάλεια και ασφάλιση κτιρίου, φιλομνημόσυνη αρχειοθέτηση) και εξασφαλίζουν την... αθανασία του ονόματός τους, μια και σε ειδική στήλη θα γίνεται ειδική αναφορά της προσφοράς.

Ηδη με αληθινή συγκίνηση και μεγάλη χαρά αναγγέλλουμε στην εκλεκτή αποψινή συγκέντρωση, τρεις πολύτιμες προσφορές:

Η πρώτη: Του Λυκειαρχου Γεωργίου Σάρρου από τη Βίτσα που μαζί με τον αδελφό του Δημήτριο είναι απόγονοι του μεγάλου των Ελληνικών Γραμμάτων Δημητρίου Σάρρου, με την οποία θα δοθούν ύστερα από σχετική αναδίφηση, όλα τα σχετικά με το Ζαγόρι έγγραφα και βιβλία του Αρχείου Σάρρου.

Η δεύτερη: Ανώνυμου Μπαγιώτη της Αθήνας με την οποία προσφέρει πλήρη σειρά (150 περίπου φύλλα) των «Ζαγοριακών Νέων» του αλησμόνητου Γιάγκου Γκούζκουλα.

Και η τρίτη: Επίσης ανώνυμου, Μονοδενδρίτη αυτή τη φορά, ο οποίος διέθεσε 15 σημαντικά κιτάπια του οικογενειακού του αρχείου. Οπωσδήποτε με τον εμπλουτισμό των συλλογών -

απ' όλα τον πυρήνα του συνεχούς και ζωντανού ενδιαφέροντος για τη μελέτη, την προβολή και αξιοποίηση της Ιστορίας, της Λαογραφίας και του εν γένει πολιτισμού του Ζαγοριού.

Η πραγμάτωση αυτού του ευρύτερου σκοπού θα επιδιωχθεί με διάφορα μέσα και κυρίως με την πολύτιμη συνδρομή της Συντονιστικής Επιτροπής του Πνευματικού μας Κέντρου.

Οπωσδήποτε με τον εμπλουτισμό των συλλογών -

(β' συνέχεια και τέλος από την εμπνευσμένη ομιλία του Προέδρου της Ρ.Ε.Σ. κ. Άγγελου Κίτσου κατά την τελετή των εγκαινίων του Κέντρου)

εκθεμάτων του Κέντρου και την επιδιωκόμενη ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του, όπως την οραματίζεται η Ριζαρείος, θα προκύψει αργότερα θέμα χώρου και επ' αυτού θέλουμε να πιστεύουμε ότι η εκλεκτή σύζυγος του δωρητού κα Λόπη Λαζαρίδη θα κάνει στο απώτερο μέλλον ό,τι της επιτάσσει το χρέος προς τον αλησμόνητο Κώστα Λαζαρίδη.

Πιο σύντομα όμως με την βαθμιαία ανάδειξη του Πνευματικού μας Κέντρου σε πηγή πληροφοριών για τουρίστες και ερευνητές, θα ανακύψει, και μάλιστα επιτακτικά, η ανάγκη για ανοιχτό καφενείο, πρόχειρο εστιατόριο και ενοικιαζόμενα δωμάτια στο Κουκούλι. Κι αυτό θα σημαίνει αλλαγές στην οικονομική κι αργότερα και στην κοινωνική ζωή της Κοινότητας. Το μόνο που ευχόμαστε από τώρα είναι να μη συμπαρασύρουν αυτές οι αλλαγές σε υποβάθμιση των υφισταμένων ποιοτικών στοιχείων αυτού του τόσο γραφικού χωριού.

Όμως για να ολοκληρώσουμε με τις σκοπεύσεις της Ριζαρείου, το Πνευματικό Κέντρο «Κ. Λαζαρίδης» φιλοδοξούμε να αποτελέσει πάνω

ντρο, την οποία σύστησε προ ολίγων ημερών η Ριζαρείος και η οποία αποτελείται από τα μέλη της Επιτροπής παραλαβής (δηλ. τους κ. Βύρωνα Βαρζώκα, Γρηγόρη Κόκορο, Ευριπίδη Μακρή, Αχιλλέα Λένη, Σάββα Θεοδώρου και Αθανάσιο Βάντζο), στους οποίους προστέθηκαν η κα Ελευθερία Νικολαΐδου Τακτική Καθηγήτρια της Νεώτερης Ιστορίας στο Παν/μιο Ιωαννίνων, ο κ. Γεώργιος Παπαγεωργίου Επίκουρος Καθηγητής της Ιστορίας στο Παν/μιο Ιωαννίνων, ο κ. Κώστας Οικονόμου Λέκτορας στο Παν/μιο Ιωαννίνων και η κα Βάσω Κατσαδάκη Υπεύθυνη του Γραφείου Δημοσίων Σχέσεων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Είναι ευνόητο ότι η Επιτροπή θα ασκεί και θα έχει και την εποπτεία λειτουργίας του Κέντρου.

Το Ζαγόρι έχει και άλλα εξίσου εκλεκτά τέκνα, αλλά εμείς έπρεπε βέβαια να σταματήσουμε κάπου, σε κάποιον αριθμό γιατί απ' εκεί και πέρα τα συλλογικά όργανα γίνονται δύσκαμπτα. Οι πόρτες όμως της Επιτροπής που θα συνεδριάζει στα Γιάννινα (στα Γραφεία της Ε.Η.Μ.) και στο Κουκούλι, είναι ανοιχτές σε

όλους που έχουν ιδέες, μεράκι και αγάπη για το Ζαγόρι.

Ο Προεδρεύων στην Επιτροπή θα εναλλάσσεται κάθε χρόνο βάσει της ονομαστικής αλφαβητικής σειράς των μελών.

Για τούτη όμως την περίοδο και μέχρι τέλους του έτους, λόγω τελετών και εντοπιότητας, θα προεδρεύει ο κ. Ευρ. Μακρής και από 1ης Ιανουαρίου 1991 θα αρχίσει κανονικά η σειρά με τον κ. Βάντζο.

Η Συντονιστική Επιτροπή σε συνεννόηση και με τους άλλους φορείς του Ζαγοριού, θα προτείνει στη Διοίκηση της Ριζαρείου τα σε ετήσια και μακροχρόνια βάση προγράμμά της, με τα οποία θα επιτυγχάνεται ο ευρύτερος πνευματικός, πολιτιστικός και κοινωνικός σκοπός του Κέντρου.

Μπορούμε ίσως από τώρα να αναφέρουμε ενδεικτικά μερικές τέτοιες δραστηριότητες της Επιτροπής:

— Οργάνωση μεμονωμένα ή σε συνεργασία και με άλλους φορείς σεμιναρίων, συμποσίων, κινητών εκθέσεων, εκπαιδευτικών ημερίδων και άλλων πνευματικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων στο Κουκούλι ή και σε άλλα χωριά του Ζαγοριού (ο Σάρρος, ο Σαραλής, ο Λαμπρίδης, ο Σεμιτέλος περιμένουν τα φιλοσοφικά τους μνημόσυνα κάτω απ' τα πλατάνια μές' το Ζαγόρι, όχι στις άψυχες αίθουσες της Αθήνας).

— Έκδοση ανέκδοτου υλικού των Συλλογών Λαζαρίδη ή και άλλων συναφών πνευματικών εργασιών (Ζαγοριακών κατά πρότίμηση) συγγραφέων, συλλεκτών, ερευνητών κλπ. ή και επανέκδοση σπανίων βιβλίων, φυλλαδίων σχετικών με τα Ζαγοροχώρια.

— Με την προκήρυξη διαγωνισμών και με τη θέσπιση βραβείων για τη βράβευση πνευματικών, παιδευτικών ή πολιτιστικών επιδόσεων και εργασιών ή και εκδηλώσεων σχετικών με την ιστορία, τη

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ «Κ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ»

λαογραφία, το φυσικό και δομημένο περιβάλλον και τον εν γένει πολιτισμό του Ζαγοριού.

Σήμερα εντελώς συμβολικά λόγω εγκαινίων και χωρίς αυτό να αποτελεί οποιαδήποτε ανάμιξη στο έργο της Συντονιστικής Επιτροπής, το Πολυμελές Συμβούλιο της Ριζαρείου, ύστερα από πρόταση των εκλεκτών συμπατριωτών και Διοικητικών Συμβούλων του κ. Γιώργου Νουτοόπουλου, Πρ. Ε.Μ.Π., Λέναδρου Βρανούση, Σταύρου Ιωαννίδη, Αθανασίου Λιούμα και του ομολογού, απεφάσισε και αναγγέλει την προκήρυξη δύο μεγάλων χρηματικών βραβείων μέσα στα πλαίσια λειτουργίας του Πνευματικού Κέντρου «Κ. Λαζαρίδης».

— Το ένα βραβείο θα είναι διετές ή τριετές επαναλαμβανόμενο και θα αφορά στη βράβευση φυσικού ή νομικού προσώπου με αποδεδειγμένη αξιολογη δραστηριότητα σε κάποιον ειδικό τομέα μέσα στο χώρο του Ζαγοριού.

— Και το άλλο θα έχει σχέση με τη συγγραφή πρότυπης πνευματικής εργασίας γύρω από το Ζαγόρι (πιθανό να είναι ιστορικό μυθιστόρημα για εφήβους).

Όμως το είδος των βραβείσεων καθώς και τις λεπτομέρειες της απονομής αφού τις επεξεργασθεί σχετικά, θα τις αναγγείλει μαζί με τη Διοίκηση της Ρ.Ε.Σ. Η Συντονιστική Επιτροπή του Λαζαριδείου Πνευματικού Κέντρου.

Τώρα λίγα λόγια —τελευταία— για τη λειτουργία του Κέντρου.

Το Λαζαριδείο έχει ήδη μόνιμο Υπεύθυνο τη Δίδα Ειρήνη Τσουμάνη από το Κουκούλι, την οποία επέλεξε η Συντονιστική Επιτροπή.

Είναι Σαρακατσάνισσα και αυτό στην περίπτωση μας αποκτά και κάποιο συμβολικό νόημα.

Μη ξεχνάμε πόσο δυναμική και δημιουργική είναι η παρουσία των Σαρακατσανών στο Κουκούλι και σ' όλο το Ζαγόρι και πόσο πάσχισε ο συγχωρεμένος Λαζαρίδης να

ενσωματώσει στη Ζαγορίσια κοινωνία το προσφιλές σε όλους μας σήμερα φύλο των Σαρακατσανών. Η τελευταία υποθήκη του Λαζαρίδη ήταν: να αναγνωρίσουν οι Ζαγορίσιοι το δυναμισμό και την εντυπωσιακή εξέλιξη των Σαρακατσανών και οι τελευταίοι να τιμήσουν τα όσα συνάντησαν, βρήκαν, κληρονόμησαν απ' τους Ζαγορίσιους, ώστε μέσα απ' αυτή τη σχέση αμοιβαίας εκτίμησης και εμπιστοσύνης, να αναδυθεί μια νέα σύνθεση κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής.

Για να επανέλθουμε στη λειτουργία του Κέντρου, κοντά στην Υπεύθυνο θα υπάρχει και Υπηρεσία Καθαριότητας γιατί το Κέντρο θα λειτουργεί όλο το χρόνο και απ' την άλλη μεριά ο χώρος και οι συλλογές θέλουν συνεχή φροντίδα.

Με αυτούς τους όρους και τις προϋποθέσεις ξεκινάει σήμερα τη λειτουργία του το Πνευματικό Κέντρο «Κ. Λαζαρίδης».

Θέλουμε να πιστεύουμε ότι θα πετύχει στο δύσκολο έργο και την υψηλή αποστολή του.

Η Ριζαρείος και ιδιαίτερα οι Ζαγορίσιοι Διοικητικοί Σύμβουλοι της, αποτελούν μέχρι ενός σημείου εγγύηση ομαλής και δημιουργικής πορείας. Λέω μέχρι ενός σημείου, γιατί δεν αρκεί αυτό.

Στην ανάπτυξη συμμετέχουν ισοδύναμα δύο στοιχεία: Κράτος και λαός. Στην προκειμένη περίπτωση το ένα είναι η Ριζαρείος, το άλλο οι Ζαγορίσιοι: όλοι οι Ζαγορίσιοι.

Για να υπάρξει πρόοδος και συνέχεια χρειάζεται κοντά στα μέσα κ' ο ενθουσιασμός. Αυτός που, με λύπη το λέμε όλοι μας, ότι λείπει τώρα απ' το Ζαγόρι κ' ιδιαίτερα από τα ΝΕΙΑΤΑ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ, στα οποία ουσιαστικά αποδίδεται σήμερα το Πνευματικό Κέντρο «Κ. Λαζαρίδης».

Ελάτε λοιπόν με αφορμή τη σημερινή μέρα ευγενείς νέοι του Ζαγοριού να μας βοηθήσετε. Μην αφήσετε έστω

και μια στιγμή αυτό το ωραίο σχήμα να γίνει μουσειακό απολίθωμα ή άφωνο μνημείο αμοκαεφτίας, όπως θα έλεγαν οι παλιοί Ζαγορίσιοι.

Ελάτε μαζί μας όπως έλεγε κάποτε ο Ρωμαίος Ρολλάν να ελευθερώσουμε τον κόσμο με τον ενθουσιασμό μας. Έστω κ' ενός η ψυχή να ξεσηκωθεί απόψε, φθάνει. Ένας ενθουσιώδης άνθρωπος, λένε οι Ισραηλίτες, ισοδυναμεί με μία πλειονότητα. Οι άλλοι ακολουθούν πάντα αυτούς τους πρώτους, τους λίγους εμπρηστές των ψυχών.

Για μας τους μεγαλύτερους στην ηλικία, πέρα απ' την ανειδίκτη χαρά της σημερινής γιορτής, δεν θα υπήρχε ευγενέστερη ικανοποίηση από το να συναντήσουμε σε νεανικές ψυχές την ίδια ανάγκη για το ιδεώδες, την ίδια

προσπάθεια για υψηλούς σκοπούς, την ίδια αποστροφή για κάθε τι το κοινό και το τετριμμένο, το ίδιο αγωνιστικό θάρρος για την ελευθερία και την μόρφωση του ατόμου — ιδανικά τα οποία διακόνησε με θαυμαστή συνέπεια ο αείμνηστος Κώστας Λαζαρίδης, τον οποίο συγκεντρώθηκε απ' όλες τις μεριές του Ζαγοριού για να τιμήσουμε απόψε.

Με τις σκέψεις αυτές και με την παράκληση όλων όσων εμόχθησαν για να στηθεί το Λαζαριδείο Πνευματικό Κέντρο, να είναι καλόπιστη η κρίση σας και να μην περιοριστεί στη νεοελληνική συνήθεια περί του τί δεν έγινε, αλλά επί του τί έγινε, σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας στις ωραίες εκδηλώσεις και για τη δύναμη που μας δίνετε να συνεχίσουμε!

ΖΑΓΟΡΙ ΜΟΥ ΚΑΜΑΡΙ

*Να 'ξερα πέντε γράμματα
νάχα χαρτί, μελάνι,
για να 'γραφα τον πόνο σου,
Ζαγόρι μου καμάρι.*

*Σαν το Χριστό σε προ'δωσαν,
διψάγανε για χρέμα,
ποτέ τους δεν το σκέφτηκαν
αν α' έχουνε πατρίδα.*

*Ε! Ζαγορίσιε ξακουστέ,
σα νάχεις μέγα άχτι,
'τα χάλασες, τα γκρέμισες,
τάκανες όλα σάχτη.*

*Τώρα γυρίζεις, τι θα βρεις;
Θεμέλια δεν υπάρχουν,
στα κοιμητήρια κόκκαλα
κι αυτά αναστενάζουν.*

*Κάτσε μολόγα στα παιδιά
ποιό ήταν το χωριό σου,
πού ήτανε το σπίτι σου
κι αυτό το γονικό σου.*

*Για πες τους πως το χτίσανε
παππούδες, προπαππούδες
και πως σας μεγαλώσανε
γιαγιάδες και μανούλες.*

*Ξυπνήσατε μανίτσες μου,
γιαγιάδες, κυραμάνες,
να δείτε πώς κατάντησαν
μαντζάτα και οντάδες.*

*Μεσ' τον οντά τα πρόβατα,
μεσ' το μαντζάτο γίδια
και στις κρεβάτες τις καλές
αρνάκια και κατσίκια.*

*Μεσ' το κελάρι το βαθύ
μείνανε δυο βαρέλια,
τόνα μ' ιδρώτα του παππού
και τ' άλλο με κουρέλια.*

*Φύγαν, Ζαγόρι, φύγανε,
σκορπίσαν σαν τσιγγάνοι,
Ζαγόρι δεν σ' αγάπησαν,
ας σε χαρούνε άλλοι.*

**Ευριπίδης Ντιναλέξης
Ελαφότοπος**

ΠΡΟΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

ΙΩΑΝΝΗ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

(Αποσπάσματα)*

(Β')

Όταν πήρα με άριστα το πτυχίο του δασκάλου στα χέρια μου και πήγα στο χωριό, τόκρυφα στο βάθος ενός μπαούλου, να μην το δουν μάτια ιερόσυλα, να μη χάσει τίποτα από το όνειρο που έκρυβε. Πολλοί το κορνίζωναν και το κρεμούσαν στο καλλίτερο δωμάτιο του σπιτιού τους, πιστεύοντας πως έτσι μεγάλωναν στη συνείδηση όσων το έβλεπαν. Το ίδιο έκαναν κ' οι παλιοί γιατροί που στις αθούρες αναμονής των ιατρικών τους κρεμούσαν τα πτυχία και κοντά σ' αυτά φωτογραφίες με τεμαχισμούς πτωμάτων σε ανατομικά κρεβάτια. Πάντα με φόβιζαν αυτές οι φωτογραφίες, όπως και τα κρεμασμένα πτυχία, κοινό θέαμα για όλους, όνειρο που ξέφτιζε από την έκθεση σε κάθε είδους βλέμματα...

Ας είναι. Εξάλλου οι διαταγές του τότε υπουργείου, λίγο πριν γίνει η δικτατορία της 4ης Αυγούστου, δεν αφήναν περιθώρια επιδειξεως πτυχίων με ανάρτηση στους τοίχους, γιατί ζητούσαν στην υποβολή δικαιολογητικών για διορισμό να επισυνάπτεται το πρωτότυπο του πτυχίου, όχι αντίγραφο. Οι διαταγές είχαν αλλάξει και τον τρόπο του διορισμού. Ως τότε —ίσως και λίγο νωρίτερα— οι διορισμοί γίνονταν με βάση τις εισηγήσεις των επιθεωρητών των σχολείων στο υπουργείο. Αν λοιπόν είχες «μπάρμπα στην Κορώνη», δικό σου δηλαδή ή γνωστό, μέσω τρίτων, επιθεωρητή διορίζουν γρήγορα, αλλιώς περιμένεις χρόνια, 6-7 και παραπάνω. Την εποχή που αποφοίτησα υπήρχαν αδιόριστοι δάσκαλοι που πλησίαζαν τις 10.000 κ' αποτελούσαν μεγάλο πρόβλημα με την ανεργία τους, ενώ ταυτόχρονα γίνονταν αιτία υποβάθμισης της εκπαίδευσης, γιατί τα σχολεία είχαν μεγάλα κενά που έπρεπε να συμπληρωθούν. Ανάλογη ήταν η κατάσταση και στη Μέση εκπαίδευση.

Όταν ήρθε η ώρα να υποβάλλω τα χαρτιά μου για διορισμό, διάλεξα την περιπλάνηση. Η κατάσταση που υπήρχε στην Ήπειρο με την πληθώρα των αδιόριστων δασκάλων, αλλά και η ενδόμυχη επιθυμία να φύγω μακριά από τον τόπο μου, να γνωρίσω άλλα μέρη, νάμαι μακριά κ' από κάποια μάτια που έψαχναν να βρουν αφορμές να μου στερήσουν τη χαρά της ζωής, να με βγάλουν στο περιθώριό της. Ήταν και κάποιες αναμνήσεις που μ' έδιωχναν, γλυκές κ' οδυνηρές μαζί, η γεύση τους ήταν στυφή, ο ξένος τόπος θ' άμβλυνη την επίδρασή τους. Μου τόκανε το χατήρι το υπουργείο, άλλο που δεν ήθελε, εθελοντές ζητούσαν για τις ακριτικές περιοχές, κ' εγώ προσφερόμουν πρόθυμα γι' αυτό.

Εκείνο το καλοκαίρι του 1937, έσερνε μαζί του όλες τις χάρες της θερινής εποχής. Ουρανός καταγάλανος μ' έναν αέρα διάφανο, που άφηνε το μάτι να πλανιέται ως τις πιο μακρινές πτυχές του τοπίου, ως το βάθος του ορίζοντα, μ' ένα πλήθος αρώματα που ξέφυγαν της άνοιξης — και πάνω απ' όλα με τη ζωή να σφύζει στα σπίτια, τις ρούγες και τις πλατείες του χωριού, τα κλειστά σπίτια του χειμώνα γέμιζαν από τους ξενιτεμένους, μια ομορφιά πρόκληση της

μοίρας, κάπου κοντά ενέδρευε ο κίνδυνος!

Δεν ήταν μόνο αυτά που με απασχολούσαν εκείνο το αλησμόνητο καλοκαίρι. Ο νέος δάσκαλος, έφηβος που γινόταν πια άντρας, γεμάτος μέθη από την επιτυχία του, γεμάτος αισιοδοξία για το έργο που θ' αναλάβαινε σε λίγο, έδειχνε άπληστος να νάθελε να χορτάσει την ομορφιά της φύσης και των ανθρώπων, να μαζέψει όλα τα κρυφά μηνύματα του περιγύρου, αυτά που βαθαίνουν το νόημα της ζωής, πλαταίνουν τους ορίζοντες και δίνουν άλλες διαστάσεις στον προορισμό του ανθρώπου.

Όταν ήμουν παιδί μεγάλωνα με την καρδιά γεμάτη όνειρα κι ελπίδες. Έτσι γίνεται μ' όλα τα παιδιά, μόνο που εγώ, καθώς άρχισα να περπατάω στο δύσκολο δρόμο της εφηβείας, μέθυσσα από την ανθοβολή του εσωτερικού μου κόσμου, ένοιωθα να βγάζω φτερά κ' άρχισα να κάνω τις πρώτες δειλές απόπειρες να φτάσω τ' άστρα γράφοντας στίχους σ' ένα μικρό τετράδιο της εποχής. Κάποτε τους διάβαζα στους συμμαθητές μου, τους είδε μια μέρα ο καθηγητής της φιλολογίας και μούδωσε κουράγιο, τα πρώτα βήματα έδειχναν πως αν συνέχιζα θα μπορούσα να δώ μια μέρα τ' όνομά μου στις εφημερίδες. Όμως, μικρός έφηβος, δεν τολμούσα να βγω από τον εαυτό μου, έγραφα τα ποιήματα και τα καταχώνιαζα σ' ένα συρτάρι, έπρεπε να περάσουν πάνω από πενήντα χρόνια για να βγουν πάλι στο φως του ήλιου, κιτριλισμένα φύλλα πια, έτσι τα είδα, ανασκαλεύοντας τους όγκους των χαρτών που μια ζωή μάζεψα, για να βάλω κάποια τάξη.

Τα ποιημάτια της πρώτης εφηβείας μου φάνταζαν εκείνο το καλοκαίρι άτεχνα, κι ας είχα μεθύσει κάποτε με την πρωτόγνωρη χαρά της δημοσίευσης ενός, στο περιοδικό «Θεατής». Στο «Κιόσκι» του Πάνου Μαχαλά είχα ανεβεί για να τ' απαγγείλω φωναχτά, μεσημέρι καλοκαιριού ήταν πάλι, έρημος ο τόπος, όμως όλα γύρω του, δέντρα, πεύκα, τριανταφυλλίες, χτίσματα, πουλιά που περνούσαν ή κούρνιαζαν στις φωλιές τους, τζιτζικία που χαλούσαν τον κόσμο και το αεράκι που αέννασε μουρμούριζε, όλα μου φαινόταν, είχαν στήσει αυτή να μ' ακούσουν, σίγουρα κ' οι άνθρωποι είχαν σταματήσει τις δουλειές στα σπίτια να μ' αφουγκραστούν. Τώρα λαχταρούσα ν' ανεβώ σε ψηλότερες κορφές, να δώ τ' όνομά μου τυπωμένο σε φιλολογικά περιοδικά της πρωτεύουσας, ο «Θεατής» δεν μπορούσε να ικανοποιήσει πια τέτοιες φιλοδοξίες.

Πολλές φορές ακουμπούσα την πλάτη μου στο γερό κορμί της φυλλύρας της Κάτω Πλατείας, αγνάντευα το δασυμένο λόφο απέναντι, το «Μπρίνο», με τις καταπράσινες βελανιδιές και την ποικιλία της βλάστησης, ζωγραφικός πίνακας ασύλληπτης ομορφιάς, πόσες φορές δε στάθηκα άφωνος να τον κοιτάζω κ' όλα να σβήνουν μέσα μου, μόνο η γοητεία του τοπίου έμεινε για να με μεταφέρει σε κόσμους που δεν τους φανταζόμουν. Εκείνο το καλοκαίρι ο πλάτανος και η φυλλύρα, σε ώρες μεσημεριάτικες, όταν οι άνθρωποι απουσίαζαν και η φύση έπλεκε τη ζωή με τρόπο που κανένας τεχνίτης δεν μπορεί να το πετύχει, με τις αντιθέ-

* Από το νέο βιβλίο του συγγραφέα, που θα κυκλοφορήσει το 1991, δημοσιεύονται, σε συνέχειες, αποσπάσματα.

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

σεις του φωτισμού στις πιο τέλειες αναλογίες τους, απέναντι, λοιπόν, ο «Μπρίνος» πάμφωτος, η πλατεία μουντή από τη σκιά, αυτός ο χώρος δέχτηκε και φύλαξε τα μυστικά ενός νέου δασκάλου, ποτέ δεν τα πρόδωσε στους ανθρώπους, ίσως δεν θα τα καταλάβαιναν.

Εκείνο το καλοκαίρι ίσως ήταν το ωραιότερο της ζωής μου. Απερίσπαστος από τις έγνοιες του σχολείου, χωρίς άγχος για το πού θα διοριζόμουν, όπως συνέβαινε μ' άλλους, αφού είχα επιλέξει ο ίδιος τη μοίρα μου, ζούσα έντονα κάθε στιγμή της προσωπικής ελευθερίας μου. Πρωίνος περπάτατο στα δασάκια κάτω από το σπίτι μας, βραδύνες συγκεντρώσεις με διορισμένους και αδιόριστους συναδέλφους, τραγούδια και καντάδες στο «Κιόσκι» του Πάνω Μαχαλά, πραγματική φυσική εξέδρα, απ' όπου μπορείς να εποπτεύεις όλη την έκταση του Ζαγοριού, το καλοκαίρι κάτω από το φως του φεγγαριού φάνταζε σαν ένα μαγικό τοπίο, ξεκομμένο από σελίδες παραμυθιών. Στην παρέα μας κατέβαιναν από τον Αη-Λιά και μερικά παιδιά, όπου είχαν εγκατασταθεί για θεραπεία χτυπημένα από τη φυματίωση, τη μεγαλύτερη πληγή του τόπου μας τότε. Η ξηρότητα του κλίματος και το οξυγόνο του μοναστηριού, φυσικό σανατόριο, γιάτρεινε πολλούς, όσους δεν είχε προκάνει η αρρώστεια να τους χτυπήσει θάνασμα.

Τις πρωϊνές ώρες οι μεγάλες συγκεντρώσεις γίνονταν στην πλατεία του Κάτω Μαχαλά, κάτω από τον αιωνόβιο πλατάνο που κάλυπτε με το φύλλωμά του σχεδόν όλη της την έκταση. Οι γεροντότεροι έπαιζαν «πεντίλιο», οι νεότεροι «ξερή» και «κολτσίν», το «ραμί» δεν είχε κάνει ακόμα την εμφάνισή του. Πολλοί μαζεύονταν γύρω από το μπακάλικο, κάθονταν στα πεζούλια του κι άρχιζαν έντονες ατέλειωτες συζητήσεις γύρω από τα πολιτικά, μερικοί αφηγούνταν αναμνήσεις από τους πολέμους και την τραγωδία της Μικράς Ασίας ή αναφέρονταν στην εποχή της ληστοκρατίας, για την οποία αρκετοί είχαν άμεση εμπειρία, είτε ως θύματα, είτε ως συνεργάτες ληστών. Δεν παρέλειπαν να λένε και για τις σεξουαλικές εμπειρίες τους, φροντίζοντας να δώχουν τους μικρούς που με περιέργεια τους παρακολουθούσαν.

Τις απογευματινές ώρες, ο διδασκαλικός κυρίως κόσμος —κι' είμαστε αρκετοί— συγκεντρωνόταν στο καφενείο του Ι. Καραγιώργη, συγγενή μας, όπου είχε καθιερωθεί να παίζονται οι «κούπες». Στο παιχνίδι έπαιρνε μέρος και ο γηραιός θελος Κώστας Σφάγγος, πρόεδρος της κοινότητας τότε, συνήθως έχανε και πάντοτε ξαφνιαζόταν γι' αυτό. Ο πιο έξυπνος παίχτης, που διάνθιζε το παιχνίδι και με τσουχτερό χιούμορ, ήταν ο γαμπρός μας Κώστας Κυράτσης. Ο άλλος γαμπρός, ο Σωτήρης Παπάζογλου δεν έπαιζε ποτέ χαρτιά. Αντίθετα ο τρίτος γαμπρός, ο Θανάσης Παλιάτσος, από τη Φιλιππιάδα, ήταν δεινός χαρτοπαίκτης. Με το τέλος του παιχνιδιού έφτανε και το σούρουπο, ανηφορίζαμε τότε στο «Κιόσκι» δυό βήματα πιο πάνω, για άλλου είδους διασκέδαση.

Αυτή την ειδυλλιακή ατμόσφαιρα, στην οποία οι ειδήσεις των εφημερίδων δημιουργούσαν κάποιες ρωγμές, ήρθε να κλονίσει η δικτατορία της 4ης Αυγούστου. Η ατμόσφαιρα, ύστερα μάλιστα από τα γεγονότα της Θεσσαλονίκης, είχε φορτισθεί έντονα, τα μηνύματα που έρχονταν από παντού ήταν ανησυχητικά, οι ελπίδες όλων στηρίζονταν στην προσέγγιση των δυο μεγάλων κομμάτων, των Φιλελευθέρων και των Λαϊκών, που δεν ολοκληρώθηκε. Ο Ι. Μεταξάς, με την έγκριση του βασιλιά Γεωργίου Β', κήρυξε

στρατιωτικό νόμο, ανέστειλε άρθρα του συντάγματος, με τη δικαιολογία επαναστατικής δραστηριοποίησης των κομμουνιστών. Το κλίμα της εποχής ευνοούσε την επιβολή τέτοιων καθεστώτων, τα οποία ιδεολογικά θεμελιωνόταν σε θέσεις που διακήρυξαν οι δυο μεγαλύτεροι δικτάτορες της Ευρώπης: Ο Μουσολίνι και ο Χίτλερ. Ισάξιος τους βέβαια ήταν και ο Στάλιν, που με τη δικτατορία του προλεταριάτου είχε εξοντώσει εκατομμύρια Ρώσων, για την προσωπική του επιβολή. Τότε όμως η κομμουνιστική εξουσία διέτρεχε τις πρώτες δεκαετίες της ζωής της και οι ανά τον κόσμο μαρξιστές, εκτός από τους εχθρούς του Στάλιν, που είχαν μιλήσει για πολλά, χωρίς να γίνονται πιστευτοί, δεν πείθονταν για τα καταγγελλόμενα, ούτε υπήρχε τρόπος να πειστούν. Έπρεπε να περάσουν 70 χρόνια, να έρθει ο Γκορμπατσόφ, να αποκαλυφθούν όλα τα εγκλήματα του Στάλιν, να καταρρεύσουν τα ανατολικά καθεστώτα, για να δουν όλοι, και μαζί τους και οι κομμουνιστές, την αλήθεια.

Η κήρυξη της δικτατορίας έφριξε μια μεγάλη σκιά στη ζωή μας. Η απαγόρευση των συγκεντρώσεων και τα άλλα περιοριστικά μέτρα του στρατιωτικού νόμου, τις πρώτες μέρες, πέραν από την ανησυχία που δημιούργησαν, σταμάτησαν τις συγκεντρώσεις, τις συζητήσεις, και τα τραγούδια στον πλάτανο και στο «Κίόσκι», ακόμα και το πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου έχασε τη ζεστασιά, τη χαρά και το κέφι των προηγούμενων χρόνων. Για τους αγρότες και τους μεροκαματιάρηδες δε σήμαινε και πολλά η πολιτική μεταβολή, για τους γραμματισμένους όμως —το μεγαλύτερο μέρος τους ήταν δάσκαλοι— ήταν μια δοκιμασία, που τους δημιούργησε την ανάγκη της προσαρμογής, ανάλογα με την ατομικότητα του καθενός. Ήταν μια δύσκολη προσπάθεια, γιατί δεν βοηθούσε πια και ο τύπος, του οποίου οι ειδήσεις ήταν ομοιόμορφες, χωρίς καμιά διαφοροποίηση. Η μεγαλύτερη δοκιμασία ήταν για τους νέους, γιατί οι παλιότεροι ήταν μαθημένοι σε τέτοιες καταστάσεις, από την εποχή ακόμα του χωρισμού του κράτους, μισό με το βασιλιά στην Αθήνα και μισό με το Βενιζέλο στη Θεσσαλονίκη, ύστερα η επανάσταση του '22, η δικτατορία του Πάγκαλου, η επανάσταση του Βενιζέλου, τα νόθα δημοψηφίσματα για τη Δημοκρατία και το Βασίλειο, τα κινήματα και τα αντικινήματα, είχαν αργάσει το τομάρι τους μ' όλα αυτά. Οι νεότεροι όμως; Είχαν ζήσει και οι ίδιοι τα γεγονότα και τα είχαν αντικρύσει μέσα από τα παιδικά και εφηβικά τους όνειρα, κι' είχαν βγει από αυτή την αναμέτρηση με τραύματα. Ήταν φυσικό η δικτατορία να τους δημιουργεί φόβους για το μέλλον, γιατί με τις προσδοκίες τους είχαν πλάσει έναν άλλο κόσμο, καλύτερο από των γονιών τους, τέτοια οράματα έχουν οι εφηβοί όλου του κόσμου.

Η παραμονή μου στο χωριό είχε γίνει για μια δυσάρεστη υπόθεση. Οι ορίζοντες είχαν στενέψει, πίστευα πως αν έφευγα, αν κατέβαινα στην πόλη ή αν πήγαινα κάπου αλλού, θα ήταν διαφορετικά. Μ' ενοχλούσαν πολλά, προπαντός η αδυναμία να κουβεντιάσουμε και να διασκεδάζουμε σε παρέες, ακόμα και το ύψος του χωροφύλακα που κάθε καλοκαίρι ερχόταν στο χωριό μας από τη Μπάγια, για την ασφάλεια της Βίτσας και του Μονοδεντρίου, είχε αλλάξει. Μας έβλεπε τώρα με μάτι καχύποπτο, σαν να μην είμαστε οι ίδιοι που μέχρι χθες κάναμε παρέα μαζί του, πίναμε και κουβεντιάζαμε, αποτελούσε κι' αυτός όργανο της νέας εξουσίας και πίστευα πως έπρεπε να φέρεται ανάλογα.

(Συνεχίζεται)

ΠΟΛΥΑΙΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ (1776 - άγνωστη)
Έμπυρος από το Σικαμνέλι

Βι6λ1α τ0υ:

- ★ *Διπορθή εις την παλαιάν ιστορίαν της Ηπείρου, Ιάσιον 1820.*
 ★ *Γενική Ιστορία εκ διαφόρων παλαιών και νέων ιστορικών συνεργασιών, και συνεκτιθέσα εν επιτομή, Ιάσιον 1820.*

ΠΡΑΣΙΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ (άγνωστη - 1897)
Κρηνηντής μαθηματικών από την Αρίστη (Αρτσίστα)

Βυβλίον του:

- ★ Αποθνήσκω, Σπύριον.

ΠΡΙΜΙΚΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
Δημοσιογράφος από τη Λάρισα

Εκδότης - Δ) ντής της εφημερίδας:

- ★ Ταυθόνομος. Κολέζα. 1931-1980.

ΠΡΙΜΥΚΥΡΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ (άγνωστη - 1844)
 Λάσκαλος από τα Άνω Πεδινά (Άνω Σουδενά)

Βιβλίων των (βιβλιοθηκών) στη Βελγιοθ του Δημοστ. Σχολ. 'Ανω Πεδιόνων):

- ★ Εμπνεΐα Ιερών Ευαγγελίων (χειρόγραφο), 1877.
- ★ Εμπνεΐα του κατά Ιωάννη Ευαγγελίου (χειρόγραφο), 1877.

ΠΕΤΣΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

Ιδιωτικός υπάλληλος από το Μεσοβούνι

Β:6λ1α τ0υ:

- ★ Καλλιόπη, Καλαμάς, Αθήνα.
- ★ Πρωτό το ημερολόγιο, Αθήνα.
- ★ Τσιβέρινα η ευτυχία, Αθήνα.
- ★ Το τέλος των απαντήσεων, Αθήνα.
- ★ Μια ιστορία από τα Γιάννενα, Αθήνα.
- ★ Πρωτο φθέρου σήματος, Αθήνα.
- ★ Ανθροπική μάρα, Αθήνα 1976.
- ★ Διήγησις, Αθήνα 1976.
- ★ Το φαρισκιστικό του Αουδούς, Αθήνα 1977.
- ★ Η Πηγάδα σε ημερολόγιο, Αθήνα 1978.
- ★ Ζητήματα, Αθήνα 1980.

Βελαντιού:

- ★ Φωτεινή Ζωή (μετάφραση), Αθήνα 1935.
- ★ Άντι Βοργόντο (μετάφραση), Αθήνα 1935.
- ★ Φωτεινή Θεοφανεύκη (μετάφραση), Αθήνα 1936.
- ★ Φωτεινή, Αθήνα 1936.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓ. ΜΠΙΟΓΚΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΙΔΙΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

του ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

θυγατέρες, επιτιμητικά κάτω «ικείν' η μγαλιά φταίει» βλ. και μικρουλιά.

Μεγάλη (Μιγάλ') «τίτλος της προϊσταμένης των καλογραιών του Αρχιμανδρείου προς διάκρισιν των» (Ιωαν. Λαμπρ. Ηπ. Μελ. Α' σελ. 62).

Μιγάλ' Πέφτ' (η), η μεγάλη Πέμπτη «αυγά Μιγαλουπιφτίσι», αυτά που γεννούν οι κόττες κατά τη Μ. Πέμπτη και που τύχαιναν ιδιαίτερης μεταχείρισης ύστερα από το βάψιμο (Αρίστη Ζαγ.).

μιθάου, μεθώ, παρατ. μέθαγα, αορ. μέθ' σα, μετ. μιτ' ζμένους (Γιαν.).

μέθχιου (το), το μεθύσι από τον τύπο το μέθυ «δεν τον αφήν' του μέθχιου να βαλ' βρακί».

μιθύστρα (η), μόλυνση του νυχιού του χεριού, ή και τριγυρίστρα. Τη θεράπευαν με κόκκινη κλωστή.

μιθουκουπιά (η), η μεθοκοπιά, το μεθοκόπι.

μελισσονόμιον (το) «φόρος δι' εκάστην κυψέλην μελισσών, δια το τρέφεσθαι εκ των ανθέων των αγρών» (Αραβαντινός).

μιλίσσ' (το), 1) το μελίσσι, 2) μπφ. μεγάλο πλήθος ανθρώπων «ήταν κόσμους μιλίσσ'», 3) «μελίσσι του Θεού» ήταν η Μάχη Παπαζήκου απ' τη Δοβρά (σημ. γραφ.).

μιλίσσος (ο), ο βους χρώματος σκούρου, ο σταχτίς βους, μιλίσση η γέλαδα του ίδιου χρώματος.

μιλίσσ' ! προτροπικό σε βόδι, τέτοιου χρώματος, κατά το όργωμα «ω, ω, μιλίσσ'!».

μιλένιους - α - ου, ο γλυκός σα μέλι, «έχου έναμ πιθιρό μιλένιου».

μιλιτάου, μελετώ με τη σημασία καταρτίζομαι.

μιλέτια (τα), οι κατάρες, μιλουδ' (το), το μεδούλι, με αντιμετάθεση «του μιλούδ' απ' του μονοκάρ' είνι πολυύ νόστ' μου».

μιλλοσύμινου (το), μελλομένο, το πεπρωμένο, το και γραμμένο «ήταν μιλλοσύμινου να του τραβήξου κι αυτό».

μέρα στη φρ. «δίνου μέρα» (= ενθαρρύνω) «μη τ' δίν' ε μέρα, γιατί θα σι καβαλ' χέψ' μια μέ-

ρα», το αρχ. μέρα, έμερος (= πόθος, διέγερσις πόθου).

μέρα μερκώς, πανημέριος (Ζαγ. Θ. Πούσιος).

μιράδια (τα), οι φορές «είναι χίλια μιράδια καλύτερους απού τ' ισόνα».

μέρξα (η), το μoustάκι του καλαμποκιού, η φούντα.

μιριά (η μεριά), το ένα από τα δυο σακιά του φορτωμένου ζώου «μια μιριά καλαμπόκ' κι μια μιριά σταρ'», «δυο μιρίες κά- νουν ένα φόρτουμα». Η μεριά ήταν γύρω στις 40 οκάδες στα ορεινά και γύρω στις 45 στα πε- δινά για άλογο ή μουλάρι.

μιριάζου (μεριάζω), διημερεύω, αποσύρομαι για ανά- παυση «ο στάλος είναι για να με- ριάζουν τα πρόβατα» (Χρηστοβα- σίλης).

μιρόκαμα (το), το μεροκά- ματο, η δουλειά μιας ημέρας «έ- κανα ένα μεροκάμα» και «έκανα τρία μεροκάματα».

μέρτσα (τα), οιπραμάτειες του εμπόρου, του γυρολόγου, του μερτσάρη παλαιότερα. Μέρτσα στην εποχή του Αλή Πασά σήμαι- νε τα ψιλικά. Επιθ. Μέρτσας (Γιαν.), Μερτσάρης (Παγ.), ιτ. merce.

μιρουμός, ο ημερωμός, το ημερώμα, η καθυσύχαση «έ- σκουζε, έσκουζε μιρουμό δεν έχ'», «μιρουμό κι λαρουμό δεν έχ'».

μισάλ' (το μεσάλι), 1) το τραπέζομάνηλο, 2) το σκέπασμα του ζυμωμένου ψωμιού.

μισιά (η) μεσαία «η μισιά η πόρτα», «η μισιά απού τ' ε τρεις αδούφες».

μ' σιακός - η - ο, ο με- σιακός, «χουράφ' μ' σιακό» που αφήκει μισό στον ένα και μισό στον άλλο.

μισιθ' (το), το μεσαίο παιδί (παιδί = αγόρι στην Ήπειρο).

μεσ' επιρ. έως «για μεσ' ικέθ' κόψ' μου τ' αγνώλημα».

μ' συνταράς (ο), ο με- σάνταρας (Αραβ.), μεγάλο ντου- λάπι, όπου τοποθετούνται τα ρούχα του ύπνου.

μ' σόκιρους, ο μεσοκα- ρος, ο αλλού μεσόκοπος, ο μέ- σιος κατά Αραβ.

μ' σουκόβου, μεσοκό- βω.

(Συνεχίζεται)

ΡΑΦΗΣ ΤΡΙΠΑΝΘΩΝΟΣ
Καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
από τη Λάρισα

Β: 6 λ ί α τ ο υ :

- ★ Δι' μεταβολή της οικονομικής διαρθρώσεως κατά την διαδικασία της ο- κωμικής μετεξέλιξης της Επιδόσεως κατά το διάστημα 1954 - 1968, (στα γερμανικά), Ικωνομική Δυν. Περσάνια 1971.
- ★ Προβλήματα υφάρσεως της οικονομίας, Θεσσαλονίκη 1973.
- ★ Δι' αγορά δύο ανταγωνιστικών και δύο συμπληρωματικών αγαθών, Θεσσα- λονίκη 1973.
- ★ Συνθηματική ανάλυση περιεχομένου, Θεσσαλονίκη.
- ★ Μελέτη οικονομικής Ανάλυσεως, Θεσσαλονίκη 1974.
- ★ Δι' μεταβολή των τάξεων, αναδιαρθρώσεως της ελληνικής οικονομίας, Θεσ- σαλονίκη 1974.
- ★ Νομισματική μελέτη, Θεσσαλονίκη 1974.
- ★ Στοιχεία Οικονομικής Θεωρίας και Οικονομικής Πολιτικής, Θεσ' νίκη 1975.
- ★ Μεταρρύθμιση Λογιστικής, Θεσσαλονίκη 1978.
- ★ Κόστος διάρθρωσεως αγαθών και επιπτώσεως των επιμέσων φόρων, 1978.
- ★ Οι πολιτικοοικονομικοί των χρηματοοικονομικών ιστορικών του ενεργητικού, 1979.
- ★ Μερικά παρατηρήσεις επί του θέματος των νομισματικών και πραγματικών ευνοημάτων πολιτικοοικονομικών, 1979.
- ★ Δι' οργανική διασυνδέσεις εις τους κόλπους της ελληνικής διατηρησίας, Θεσσαλονίκη.
- ★ Θεωρία και πολιτική του χρήματος (βιβλός β'), Θεσσαλονίκη 1979.

ΣΑΚΕΜΑΡΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
Συντάκτης Ο.Γ.Α. από την Κολοκώ

Εκδότης - Δι' της του περιοδικού «Η Κολοκώτ' μας», Ιωάννινα 1990.

Β: 6 λ ί α τ ο υ :

★ Ο: Φραγκόβας, Ιωάννινα 1988.

56

- ★ Οικονομική ανάλυση εν Επιδόσε, Αθήνα 1973.
- ★ Δι' οικονομική ανάλυση (έκδοσης Σουλίου του Ενωμένου), Αθή- να 1978.
- ★ Στοιχεία Οικονομικής Θεωρίας και Πολιτικής, Θεσ' νίκη 1975.
- ★ Μεταρρύθμιση Λογιστικής, Θεσσαλονίκη 1978.
- ★ Κόστος διάρθρωσεως αγαθών και επιπτώσεως των επιμέσων φόρων, 1978.
- ★ Οι πολιτικοοικονομικοί των χρηματοοικονομικών ιστορικών του ενεργητικού, 1979.
- ★ Μερικά παρατηρήσεις επί του θέματος των νομισματικών και πραγματικών ευνοημάτων πολιτικοοικονομικών, 1979.
- ★ Δι' οργανική διασυνδέσεις εις τους κόλπους της ελληνικής διατηρησίας, Θεσσαλονίκη.
- ★ Θεωρία και πολιτική του χρήματος (βιβλός β'), Θεσσαλονίκη 1979.

ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
Συντάκτης Τραπεζικός από τους Δορυγέλους (Δοβρά)

Β: 6 λ ί α τ ο υ :

★ Συλλογή ποιημάτων αφιερωμένων..., Ιωάννινα 1990.

ΠΑΠΑΔΕΟΝΤΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
Γεωπόνος από το Τρίενο

Β: 6 λ ί α τ ο υ :

- ★ Έκδοσης περί καταπολεμικής του έθνους εν Θέτω κατά το έτος 1982, Αθή- να 1983.
- ★ Η Ελλάδα εν τη επιρροή Θρόνου, Αθήνα 1984.

ΠΑΠΑΡΟΥΣΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ (Χρονολογίες άγνωστες)
Εμπορολόγος από τη Βίτονα

Εκδότης εφημερίδας «Φωνή Ήπειρου», Ιωάννινα 1924

ΠΑΠΑΧΑΡΙΣΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ (1898 - 1978)
Φυλάκιος από το Μεσοβούνι

Β: 6 λ ί α τ ο υ :

- ★ Το Σωτήρι ή η ανθρωπιστική γλώσσα των διαγενέσεων της Βορείου Ήπειρου, Ιωάννινα 1980.
- ★ Η κατά Κορνή τον Θεωρητόν Γεωγραφία Αλβανίας και Ήπειρου, Αθήνα 1987.
- ★ Ιστορίες από το χωριό, Αθήνα 1988.
- ★ Ερμηνείες: Ηρόδοτος (εισαγωγή, μετάφραση, σημειώσεις), Αθήνα 1992.
- ★ Ερμηνείες: Επιδόση (εισαγωγή, μετάφραση, σημειώσεις), Αθήνα.

49

ΗΜΕΡΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΑΡΚΟΥΔΑΣ της κοιλάδας του Αώου, του Ρασανίτη* και της Τύμφης

Α'

Α. ΗΜΕΡΕΣ:

Η λέξη «Αρκούδα», για τους ανθρώπους των πόλεων, των κάμπων, ακόμα, και των ανθρώπων των χωριών της Ελλάδας, πλην των χωριών του βιότοπου της αρκούδας, είναι συνώνυμο με τη λέξη «Τρόμος».

Την φαντάζονται άγρια, έτοιμη να κατασπαράξει ανθρώπους, ζώα κι' όποια ζωντανή ύπαρξη συναντιέται μαζί της.

Κατά τη γνώμη μας, άδικο την κατηγορούν, κι άδικο την κακολογούν κι ο φόβος είναι αδικαιολόγητος.

Είναι γνωστό, πως η αρκούδα είναι, κυρίως, φυτοφάγο αγριμι-κό και καθόλου επιθετικό.

Στην περιοχή Βάλια Κάλντα, στην Β.Α. πλευρά της Τύμφης, στην κοιλάδα του Αώου και του Ρασανίτη, που είναι η κυρίως περιοχή που βιώνει η αρκούδα της Πίνδου, μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ουδέποτε έφαγε μεγάλα ζώα (άλογα, βόδια κ.λ.π.) ακόμα και μικρά ζώα (γίδια, πρόβατα). Μέχρι σήμερα ποτέ δεν επιτέθηκε σε ανθρώπους, με σκοπό να γευτεί τη σάρκα τους.

Υπάρχουν περιπτώσεις, που η αρκούδα αναγκάστηκε κι' αναγκάζεται να 'ρθει στα χέρια με τον άνθρωπο, όχι για να τον φάει, μα να τον εξουδετερώσει σαν αντίπαλο, προστατεύοντας τη ζωή της ή τη ζωή παιδιών της. Για όλα αυτά στην περιοχή μας έχουμε ζωντανές μαρτυρίες.

Ο παππούς μου γεννήθηκε το 1842 και πέθανε το 1927. Ο παππούς του παππού μου γεννήθηκε το 1780 και ο προπάππος του παππού μου στις αρχές του 18ου αιώνα. Έτσι, έχω ζωντανή μαρτυρία, περίπου, τριών αιώνων.

Όταν, λοιπόν, ήμουν μικρός, θυμάμαι τον παππού μου να λέει περίπου τα παρακάτω: «Απ' ότι ξέρω εγώ κι' απ' όσα έλεγε ο παππούς μου κι απ' όσα έλεγε στον παππού μου ο προπάππος μου, ποτέ δεν ακούστηκε στην περιοχή μας η αρκούδα να φάει μεγάλο ή μικρό ζώο. Περνάει διπλα από τα ζώα και τα κοπάδια αδιάφορη, ενώ ο λύκος είναι σωστός χασάτης. Αν πέσει σ' αφύλακτο

κοπάδι, αλλοίμονο στον κτηνοτρόφο! Τα σφάζει μέχρι τα εννήντα εννέα, κι' εγώ μικρό παιδί, τότε, τον ρωτούσα. «Τότε τί τρώει η αρκούδα και πως ζει;». «Αϊ, Γιώργη, και τί δεν τρώει!» Απαντούσε και συνέχιζε: «Κεράσια, μήλα, τρυφερά βλαστάρια, αρκούδομουρα, αγαπάει πολύ τα κρόνια, τρελαίνεται για το μέλι. Τρώει στα 'ρι χωρίς άγανο, βρύζα, ρόκες καλαμποκίσιας και τί δεν τρώει! Ακόμα και μυρμήγκια! αυτό είναι το προσφάγι της! Πήγαινε, αν δεν φοβάσαι, στο δάσος και θα δεις στα μονοπάτια που περνάει η αρκούδα, αναποδογυρισμένα πολλά κοτρώνια που συναντάει στο δρόμο της».

Εδώ μπαίνει η ερώτηση. «Τότε πώς μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έγινε και σαρκοφάγος;»

Τον 18ο αιώνα, τον 19ο αιώνα και μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα όλη η περιοχή, όπου διαβιούσε η αρκούδα, ήταν θαυμάσια καλλιεργημένη. Οι αμπελώνες σκέπαζαν όλα τα προσήλια των χωριών. Οι καρυδιές, έξω από τα όρια των χωριών, ήταν ολοζώντανες και έδιναν πολλά καρύδια. Οι κερασιές ήταν διασκορπισμένες σ' όλον τον καλλιεργησιμώ χώρο. Οι πρόποδες και κάτω οι πλαγιές της Τύμφης καλλιεργούνταν η βρύζα. Στα ενδότερα της περιοχής καλλιεργούνταν το σιτάρι και το καλαμπόκι. Έτσι, η αρκούδα εύρισκε άφθονη τροφή και η ζημιά που προκαλούσε στις καλλιέργειες ήταν ασήμαντη σε σχέση με το μέγεθος της παραγωγής· κι έτσι, δεν εξόργιζε τους κατοίκους· και γι' αυτό δεν την καταδίωκαν. Η καλλιεργησιμότητα της περιοχής αρχίζει να συρρικνώνεται από τα πρώτα χρόνια του 20ου αιώνα.

Στους δύο προηγούμενους αιώνες οι άνδρες ξενιτεύονταν και στον εσωτερικό Ελλαδικό χώρο, καθώς και στο εξωτερικό (Βουλγαρία, Ρουμανία και Αμερική), άφηναν, όμως, τις οικογενειές τους στα χωριά τους.

Η γη συνεχίζονταν να καλλιεργείται από τα υπόλοιπα μέλη των οικογενειών τους και κυρίως από τις γυναίκες. Η πληθυσμιακή αποψίλωση της περιοχής αρχίζει από το τέλος του 19ου αιώνα, για να ολοκληρωθεί στις δύο πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα και συ-

γκριμμένα από το 1916 με τον αποκλεισμό της Ελλάδας, από τους Γάλλους, για ν' αναγκάσει τη χώρα μας να προσχωρήσει στην ANTANT. Οι άνδρες που την εποχή αυτή εργάζονταν σε διάφορα μέρη της Ελλάδος, (Θεσσαλία, Κεντρ. Μακεδονία - Θράκη) για να σώσουν τις οικογενειές τους από την πείνα, εξαναγκάζονταν να πάρουν και τις οικογενειές τους τους τόπους που εργάζονταν. Ο καλλιεργησιμώ χώρος της περιοχής ελαττώνεται σημαντικά, για να εγκαταλειφθεί ολοκληρωτικά στη διάκριση του εμφυλίου σπαραγμού και στη συνέχεια στις επόμενες δύο δεκαετίες.

Σήμερα σ' ολόκληρη την περιοχή που επιζει ακόμη η αρκούδα, έξω από τα όρια των χωριών, δεν λαλεί ούτε ένα σπειρί σιταριού, ούτε ένα οπωροφόρο δέντρο, ούτε ένα σταφύλι για δείγμα, ούτε μια καλαμποκιά. Λίγες καρυδιές που έχουν απομείνει έξω από τα όρια των χωριών της περιοχής ψυχροραγούν κι αυτές.

Η ξακουστή λοιπόν, αρκούδα της Πίνδου, μπροστά στην έλλειψη φυτικής τροφής αναγκάστηκε να καταφύγει και στη σαρκοφαγία.

Οι μεγάλες σε ηλικία και σε βάρος - μερικές υπερβαίνουν τα 400 κιλά - καταλήγουν στη σαρκοφαγία, κυρίως το Φθινόπωρο, αν στους προηγούμενους μήνες του καλοκαιριού, δεν έχουν βάλει τ' ανάλογο λίπος, που το χρειάζονται, για να ξεπεράσουν τη χειμερινή τους νάρκη.

Β. ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΑΡΚΟΥΔΑΣ ΤΗΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΤΟΥ ΡΑΣΑΝΙΤΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΠΑΠΓΚΟΥ (ΤΥΜΦΗΣ)

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ 1ο.

Ο γέρο - Φώτης, γέννημα και θρέμμα Ντρομπρινοβίτης - γεννήθηκε το 1838 - 1840. Ποτέ δεν ταξίδεψε και δεν έφυγε έξω από τα όρια της περιοχής. Ασχολούνταν με τη γεωργία και για πολλά χρόνια χρημάτισε τσομπάνος του χωριού. Στον ώμο του, μ' ένα καναβόσχοινο, κρεμότανε, πάντοτε, μια μακρινάκινη σφήκα μπροστογεμή. Μια φορά σ' ένα

μονοπάτι, που οδηγούσε στους πρόποδες του Πάπιγκου, συναντήθηκε με την αρκούδα. Στα ογδόντα πέντε τόσα χρόνια, ανήμπορος πια, ολημερίς καθότανε στο πεζούλι του οβροού του. Εμείς παιδιά μικρά τότε, κάθε τόσο τον πλησιάζαμε και τον ρωτούσαμε, παρακαλώντας τον να μας διηγηθεί τη συνάντησή του με την αρκούδα. Καλόκαρδος, απλός κι' απέριττος, όπως ήταν, δεν αρνιότανε στην παράκλησή μας: «Καθίστε μας έλεγε γύρω μου για να σας μολογήσω. Όλοι κατάχαμα και οκλαδόν, περιμέναμε με ανοιχτό το στόμα ν' αρχίσει ο παππούς την αφήγησή του, και άρχιζε: «Τί να σας μολογήσω, παιδιά μου! Στο μονοπάτι της Γιοστέρας, που τραβάει ίσια για το Γκαβραλούπολι ήρθα παιδιά μου, στα δυό, ως ήτανε τρία το πολύ μέτρα, φάτσα με φάτσα με μια τρανή αρκούδα. Πω! Πω! χαλασιάμ' ο έρμος! Λαχτάρησα! Κόνεψε να γιομίσω τη βράκα μου! Τα πόδια βάραιναν, λες και είχα καρφωθεί στο χώμα! Μα κι αυτή σταμάτησε μονομιάς και με κοιτούσε με περιέργεια. Τέλος πάντων, εδώ που τα λέμε, δεν ήξερα τί να κάνω! Για μια στιγμή σκέφτηκα να το βάλω στα πόδια· μα, αν με κυνηγήσει· Να κατεβάσω το ντουφέκι να τις ρίξω; Κι αν δεν την πετύχω, κι αν δεν πάρει φωτιά; Χωρίς να το καταλάβω παραμέρισα από το μονοπάτι και περίμενα τί θα κάνει!

«Τί έκανε παππού;» Τον ρωτήσαμε όλοι μαζί.

«Τί να σας πω;» Ότι να σας πω δεν θα το πιστέψετε!»

«Τί, τί, παππού;» δευτερώσαμε την ερώτηση.

«Τράβηξε ίσια το μονοπάτι, πέρασε από μπροστά μου και κάθε τόσο γύριζε το κεφάλι της και με κοίταζε, σαν να μού 'λεγε: «Πρόσεξε μην ρίξεις, αλλοίμονό σου!»

Κι εγώ τις είπα: «Πε' ρνα κύρ Μαρία. Πέρανε κύρ Μαρία».

Εμείς θαυμάζαμε τον παππού που δεν πέθανε από το φ όβ ο του. Τον άνθρωπο η αρκούδα τον φοβάται· ξέρει τη δύναμή του, αρχίζει σε τέτοιες περιπτώσεις να είσαι ψύχραιμος.

(Συνέχεια στο επόμενο)

α) Καταγωγή - ονομασία:

Η Λάϊστα Ζαγορίου αρχίζει να εμφανίζεται στο προσκήνιο του 1580. Το όνομα Λάϊστα προήλθε από την συγχώνευση των ονομάτων των χωριών Λάκκα και Λάσσετε. Η Λάκκα (η περιοχή μεταξύ Λάϊστας και Κόνιτσας ονομάζονταν Κλάκα Αώου) βρισκονταν στην ίδια θέση όπου είναι σήμερα η Λάϊστα. Το Λάσσετε (λατινόφωνο) βρισκόταν στην τοποθεσία κάτω από τον Άγιο Χαράλαμπο και οι κάτοικοί του είχαν εγκατασταθεί εκεί εγκαταλείποντες την δυσκολοδιαβίωτη Τσοούκα. Στη συνέχεια οι κάτοικοι του Λάσσετε μετακόμισαν στη Λάκκα και προήλθε από την ένωση η ονομασία Λάστα και αργότερα επικράτησε η σημερινή ονομασία Λάϊστα.

Όταν συνενώθηκαν το Λάσσετε με τη Λάκκα, μεταφέρθηκαν στη Λάστα και ορισμένα τριγύρω μικροχωριά - συνοικισμοί που το ένα με το άλλο τα χώριζε απόσταση 20-45 λεπτών της ώρας. Αυτά ήταν: 1) Σκαρπέτι, 2) Μπιστρίτσι, 3) Κουκουρούτζου, 4) Ράσιανε, 5) Γκρέσκα, 6) Γκαλεμπάρια, 7) Αγί-νι, 8) Τσιούκα (όπου τα ερείπια του παλαιότατου ναού της Αγίας Παρασκευής), 9) Γειτονιά (ονοματοποίηση από το γεγονός ότι δεν απείχε από την Τσιούκα παρά 20 λεπτά της ώρας) και 10) Λιούτα (όπου υπήρχε εκκλησία στο όνομα του Αγίου Ματθαίου).

Τα δεδομένα αυτά μας δίνουν τη δυνατότητα να πούμε ότι οι συνοικισμοί που συγκρότησαν τη Λάϊστα

έχουν ιστορία τουλάχιστον 700 χρόνων. Η πληροφορία του Ι. Λαμπρίδη (Ζαγοριστικά 1870 σελ. 84) ότι από το Παλαιοχώρι Λάϊστας (έλαβεν την αρχήν της η Λάϊστα) δεν ευσταθεί. Το μοναστήρι της «έλαβεν την αρχήν της η Λάϊστα» Αγ. Νικόλαος του Παλαιοχωρίου Λάϊστας είναι μεταγενέστερα της ηλικίας των συνοικισμών της Λάϊστας που αναφέρθηκαν. Σαν αιτία για την ένωση των συνοικισμών αναφέρονταν «τα ερπετά», αλλά στη λέξη αυτή πρέπει να αποδώσουμε συμβολική μάλλον σημασία γιατί με αυτή εννοούσαν γενικά τους εχθρούς. Η Λάϊστα στην ακμή της το 1870 έφτασε να έχει επτακόσιες οικογένειες με 3.500 κατοίκους. Την στόλιζαν σπίτια διάφορα και μερικά τριώροφα. Το σπίτι του Πολυχρόνη Ι. Χατζή ή Τζιαλαβρά ήταν τετράωροφο. Ας παρακολουθήσουμε όμως τη διακύμανση του πληθυσμού από το 1856 μέχρι το 1981.

Χρονολογία	1856	1868	1870	1887	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981
κάτοικοι	1.028	1.800	3.500	2.200	982	590	450	607	127	199	120	147

Το υψόμετρο του χωριού στην Κεντρική Πλατεία των Παμμεγίστων Ταξιαρχών είναι 1020 μέτρα και φθάνει στα πιο ψηλά κτισμένα

ΛΑΪΣΤΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΜΕΡΤΖΙΟΥ

Μερική άποψη της Λάϊστας

της (Μοναχός Θεόκτιστος στη Μονή Αγίου Διονυσίου του Αγίου Όρους) με άρθρο στο Ιστορικό Σημείωμα στο Καταστατικό του Μορφωτικού Συλλόγου «Η Λάϊστα Ζαγορίου». Ο Αντώνης Παπαστεργίου (υπεραιωνόβιος, πέθανε σε ηλικία 112 χρονών, το 1938) έγραψε την ιστορία της Λάϊστας η οποία κάρη από τους Γερμανούς το 1943. Αρκετά στοιχεία από την Ιστορία του Αντωνίου Παπαστεργίου διασώθηκαν χωρίς στις διηγήσεις του Γιώργη Μπαρτζία στον Ζήση Παπαθανασίου.

δ) Διάφορα στοιχεία για τη Λάϊστα

Στη Λάϊστα λειτουργούσαν τις αρχές του αιώνα μας ένα Δημοτικό Σχολείο, ένα Αρρεναγωγείο και ένα Παρθενγωγείο. Το ετήσιο ολικό ποσό που δαπανούνταν για τη διατήρηση των σχολείων ανέρχονταν σε 200 λίρες, οι οποίες εισπράττονταν από τα εισοδήματα των εκκλησιών και από τους ενοικιαζόμενους το καλοκαίρι βοσκόντες στους Σαρακατσάνους. Τέλος από τους Λαϊστίνους δωρητές και ευεργέτες. Η Λάϊστα ανήκει στα Βλαχόφωνα χωριά του Ζαγορίου και ομιλούνταν η Βλάχικη γλώσσα.

Νότια της Λάϊστας στη θέση «Κλουπουτσάρη, υπήρχε θειούχος πηγή, τα νερά της οποίας χρησιμοποιούνταν για θεραπεία διαφόρων ασθενειών. Η ποσότης του νερού συνεχώς ελαττώνονταν και γύρω στα 1920 εξαφανίστηκε. Στις αρχές του αιώνα μας η Λάϊστα είχε τους δύο πρώτους επιστήμονες. Τους γιατρούς Γεώργιο Μέρτζιο (πήρε το πτυχίο το 1897) και Ιωάννη Σαφαρίκα (πήρε το πτυχίο το 1898). Και οι δύο έλαβαν το πτυχίο τους με «λίαν καλώς» από την Ιατρική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

σπίτια του χωριού στα 1100 μέτρα.

β) Εκκλησίες-παρεκκλήσια
Η Λάϊστα έχει δύο μεγάλες κεντρικές εκκλησίες. Η εκκλησία των Παμμεγίστων Ταξιαρχών κτίστηκε το 1701 και ανακαινίσθηκε το 1778 και το 1881. Η εκ-

κλησία της Κοίμησης της Θεοτόκου κτίστηκε το 1778 και ανακαινίσθηκε το 1886 με τη συνδρομή όλων των κατοίκων και την επιστάσια των αδελφών Λαλαζήση, αρχιερατεύοντος του Δημητρίου Γεωργίου από τη Μόλιστα. Η Λάϊστα έχει δέκα παρεκκλήσια τα κάτωθι: 1) Αγίου Κωνσταντίνου και Αγίας Ελένης, 2) Αγίας Παρασκευής, 3) Αγίου Γεωργίου, 4) Αγίου Δημητρίου, 5) Αγίου Χαράλαμπους (έγινε το 1845), 6) Προφήτη Ηλία (χρονολογείται από το 1740), 7) Άγιος Πα-ντελεήμονας, 8) Άγιος Νικόλαος (κτίστηκε το 1880), 9) Αγ. Ιωάννη (η τοποθεσία στην οποία βρίσκεται ονομάζεται «Το Στεφάνι της Λαϊ-στας», 10) Άγιος Ευστάθιος (έγινε πρό-σφατα με δωρεές πα-τριωτών). Ας σημειω-θεί εδώ ότι το εξωκ-κλήσι του Αγ. Χαρά-λάμπους ανακατα-σκευάστηκε πρόσφατα από τον Μορφ. Σύ-λλογο «Η Λάϊστα Ζα-γορίου» σε συνεργα-σία με την ενορία του χωριού.

γ) Λαϊστίνιοι ιστοριο-γράφοι της Λάϊστας

Ιστοριογράφοι της Λάϊστας υπήρξαν: Ο Γεώργιος Δημητράκο-πουλος (Λυτερίνας) που έγραψε το βιβλίο «Το Ζαγόριον» το 1909 στο Σουφλί. Ο Ζήσης Παπαθανασίου με αρθρογραφίες στην «Ηπειρωτική Εστία». Ο Θεόδωρος Σαχρώ-

ΞΕΝΙΤΙΑ ΚΑΙ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΙ

Για τον ξενιτεμό και την ξενιτιά έχουν γραφτεί τόσα πολλά. Δικαιολογημένα, γιατί ο ξενιτεμός, γι' αυτούς που φεύγουν και γι' αυτούς που μένουν, αγγίζει βαθιά την καρδιά και το λογισμό τους. Μάλιστα, παλιότερα, που οι συγκοινωνίες και επικοινωνίες ήταν τόσο δύσκολες και χρονοβόρες, κι επομένως ο ξεχωρισμός αγαπημένων προσώπων τόσο επώδυνος, το ξεπροβόδισμα του ξενιτεμένου ήταν ένας «πρώτος θάνατος».

Η Ηπειρος, ορεινή και κακοτράχαλη, γεύτηκε μακρόχρονα την πίκρα της ξενιτιάς, γι' αυτό και έκανε τον νόνο της μύθο, τραγούδι, χορό. Δημιούργησε τους Ρόδες της - συστήματα επαφής και επικοινωνίας της εποχής εκείνης - κι έδωσε διαστάσεις και περιεχόμενο στη ζωή των ανθρώπων της, ηλνυτίζοντας την παράδοση με το λόγο και τις λαογραφικές τους εκδηλώσεις.

Το Ζαγόρι έχει γνωρίσει ιδιαίτερα το φαινόμενο της ξενιτιάς. Απομόνωμένο και άγονο όπως ήταν παλιότερα, η ξενιτιά ήταν μια «χρυσή» πόρτα φυγής για καλύτερη τύχη, καλύτερη ζωή.

Πέρα από την «άσκημη» πλευρά της, η ξενιτιά είχε και την «καλή» της. Βοήθησε με το «καζάντιο» των ξενιτεμένων να χτιστούν αρχοντικά στα Ζαγοροχώρια, να διαμορφωθούν αξιόλογοι οικισμοί, ν' ανεβεί το θιστικό και πνευματικό επίπεδο των ανθρώπων τους, ώστε να μιλάμε, πολλές φορές, για «Ζαγορίσιο πολιτισμό».

Ο Σεπτέμβρης, θυμάμαι, μέχρι τον πόλεμο του '40, ήταν ο μήνας της επιστροφής στην ξενιτιά, ύστερα από τις διακοπές του καλοκαιριού. Από τις πρώτες κιόλας μέρες του, οι εξώπορτες και τα εικοנוστάσια στο έβγα του χωριού μας γέμιζαν βάρη. Σύμβολα υποδοχής και χαράς τα βάρη, γίνονται σύμβολα αναχώρησης και χωρισμού. Είναι η άμυνα στη λύπη, ψευδαίσθηση χαράς...

Δεν είναι πρόθεσή μου να σταθώ σ' αυτά τα γεγονότα. Απλώς, σκέφτηκα, πως μια τέτοια εμπειρία θα έχουν όλοι οι παλιότεροι Ζαγορίσιοι.

Ακόμα, πως ο Σεπτέμβρης θα κατευοδώσει, ξανά, όλους τους Ζαγορίσιους «αστούς» που γύρισαν στα χωριά τους για τις καλοκαιρινές διακοπές.

Σκέφτηκα, λοιπόν, να στείλω, λόγω επικαιρότητας, απόσπασμα μιας γλαφυρής περιγραφής αυτού του ξεπροβοδισμού, που περιέχεται στις σελ. 360-364 της έκδοσης «Αρίστη και Δυτ. Ζαγόρι» της Ένωσης Αρίστης - Βίκου Ζαγορίου, 1982.

Την περιγραφή κάνει ο συγγραφέας του Β' μέρους του βιβλίου - μακαρίτης πια - φιλόλογος και λόγιος Γκάννης Σαλαής, γνωστός στο περιοδικό και τους Ζαγορίσιους.

Ο λόγος του δίνει ζωντάνια σ' αυτές τις παλιότερες «ξένες μέρες του μισεμού και αγγίζει ναρκωμένα συναισθήματα της εποχής εκείνης.

Σ. Συκιώτης

«Οι Αριστινοί, όταν αποφάσιζαν να ταξιδεύουν είχαν ν' ακολουθήσουν δυό δρόμους. ή να πάνε προς την παλιά Σερβία, όπου οι πρώτοι χωριανοί, άγνωστο ποιοί, είχαν ανοίξει το δρόμο αυτό, πολύ πριν από το 1850, ή προς την παλιά ελεύθερη Ελλάδα, με προτίμηση την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Οι τελευταίοι αυτοί που ταξιδεύονταν προς την Ελλάδα ήταν πολύ λίγοι σε σύγκριση με τους άλλους και τα πρώτα ταξίδια άρχισαν λίγο πριν από το 1900.

Και όσοι ταξιδεύονταν για τη Σερβία, ξεκινούσαν δυό-τρεις μαζί με αγωγάτες συνήθως Λιασκοβικινούς, που τους πήγαιναν ως τα Σερβικά σύνορα στο Κριβολάκ, περνώντας το Λιασκοβίκο και την Κορυτσά.

Οι άλλοι, που προορίζονταν για την Ελλάδα, θα έφταναν στην Αθήνα, ύστερα από πέντε μέρες. Κι αυτό γινόταν τα τελευταία χρόνια μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, που η συγκοινωνία είχε βελτιωθεί. Παλιότερα ένα τέτοιο ταξίδι ήταν μια σωστή Οδύσσεια.

Για να έχουν κάποια στοιχεία οι άνθρωποι του 2000, για να μην πάω πιο πέρα, σημειώνω την πορεία που θ' ακολουθούσε ένας ταξιδιώτης που θα πήγαινε στην Αθήνα:

στη Φιλιππιάδα και την άλλη στην Πρέβεζα, για να πάρει πρωί της τέταρτης ημέρας το βαπόρι για τον Πειραιά, που θα έφτανε εκεί, με ομαλές συνθήκες, την πέμπτη μέρα.

Αλλά σ' έρθουμε τώρα στο σπίτι του ταξιδιώτη και να δούμε τί γινόταν μέσα σ' αυτό.

Από πολλές μέρες πριν, άρχιζαν οι ετοιμασίες για το ξεκίνημα σε μια αμύσφαιρα κάποιας ακαθόριστης νευρικότητας και προσποιστής προσπάθειας να μη φανερωθεί η διάχυτη θλίψη που πλανιόταν σ' όλο το σπίτι του ταξιδιώτη και στα πρόσωπα προπόντων των δικών του.

Την παραμονή της αναχώρησης ετοιμαζόταν πλούσιο τραπέζι από την οικογένεια, που θα λάβαιναν μέρος οι κοντινοί συγγενείς, και θάφεροναν κανίσκια, πίτες και καλοζυμωμένο ψωμί, πλόςκες με κρασί από τ' αμπέλια της Φτέρης και των Βαρκών, που σιδαυλίζαν το κέφι Ζαγορίσιων πολιτών ν' αποδιώξουν τη θλίψη, παρατείνοντας έτσι το βραδυνό τραπέζι με χωρατά και ατέλειωτες ευχές ως τα μεσάνυχτα πολλές φορές.

Την άλλη μέρα, από τα χαράματα, όλο το σπίτι βρισκόταν σε μια παράξενη βουβή αναταραχή. Οι τελευταίες θιαστικές ετοιμασίες τελειώνουν. Το πρωινό τραπέζι που στρώθηκε για να φάνε θα μείνει πάντα στρωμένο κι ας έχουν όλοι σχολάσει. Δεν είναι ένα τραπέζι που θα πάρει κανείς ένα συνθησμένο πρωινό. Εκεί θα σερβιριστεί κάτι φρέσκο που βγήκε από τη φωτιά εκείνη την ώρα, που ακνίζει ακόμα, και θα ήταν κάτι που ο ταξιδιώτης έδειχνε ιδιαίτερη προτίμηση. Μα ποιος να φάει; Με τί όρεξη; Τα μπαγιάτσια του ταξιδιώτη στέκουν αμίλητα στην αυλή και περιμένουν έτοιμα να φορτωθούν στη μούλα, που σε λίγο νάρθει. Πώς να ήταν να μην έρχόταν ποτέ.

Η εξώπορτα ανοιγοκλείνει συνεχώς κι οι συγγενείς και φίλοι, ακόμα κι οι ξένοι έρχονται για να ξεκινήσουν τον ταξιδιώτη. Οι ευχές παίρνουν και δίνουν κι οι γυναίκες που όλο κι έρχονται, Καθένας με τον νόνο του και τον καημό της ξενιτιάς.

Ο ταξιδιώτης - παράμερα, μαζί με τις ευχές μαζώνει και τα μηνύματα, που θα πάει στους ξενιτεμένους του χωριού, όπως και τα καλούδια. Μάνες χήρες, που έχουν χρόνια το μονάκριβο παιδί τους στα ξένα, τί να πρωτοπούν και τί να του στείλουν; Νιόπαντρες που δεν πρόλαβαν να στεγνώσουν ακόμα τα δάκρυα της χαράς του γάμου, βρέθηκαν ξάφνου μόνες να καρτερούν και να μετρούν τα χρόνια του γιρισμού.

Μα κάποια στιγμή όλα αυτά τελειώνουν. Πριν όμως ξεκινήσουν, μια από τις νεότερες του σπιτιού ή ένα κορίτσι συγγενικό, θα πήγαινε στη βρύση για να φέρει νερό. Θα το φέρει μέσα σ' ένα κανάτι ή γκιούμι και στο δρόμο που καθώς θάρχειται προς το σπίτι, θα τον ραντίζει με το νερό σ' όλη αυτή τη διαδρομή.

Το γκιούμι αυτό κατόπι, σαν έρθει στο σπίτι, θα το αφήσει με το υπόλοιπο νερό που θάχει μείνει στο κατώφλι της κυρίας εισόδου του σπιτιού. Απάνω στο γκιούμι κατόπι θα βάλουν ασημένια τσαμπουκία κι ολόγυρα θα ρίξουν στάρι και ρύζι. Δίπλα σ' αυτά θα ακουμπήσουν ένα καρβέλι ψωμί και κλάρες από κρανιά.

Συνέχεια στην 10η σελίδα

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Πρόσφατα εκδόθηκε κοινή Υπουργική απόφαση, που υπογράφεται από 12 Υπουργούς και τον Πρωθυπουργό της χώρας μας και που ενεργοποιεί το νόμο 1650 του 1986 για την προστασία του περιβάλλοντος.

Καιρός ήταν, ύστερα από τέσσερα χρόνια καθυστέρηση, ν' αρχίσει η εφαρμογή του νόμου αυτού, για να σταματήσει η αλλόγηστη και καταστροφική εκμετάλλευση της φύσης για διάφορες δραστηριότητες είτε αυτές είναι του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.

Οπωσδήποτε η απόφαση αυτή ενδιαφέρει άμεσα την περιοχή του Ζαγορίου, η οποία έχει ανάγκη προστασίας για να διατηρήσει τη φυσική της ομορφιά και την παραδοσιακή της αρχιτεκτονική και δόμηση, και οπωσδήποτε αποθαρρύνει μελλοντικά τα μεγαλεπίβολα σχέδια ορισμένων, που αποβλέπουν αποκλειστικά και μόνο στη στυγνή εκμετάλλευση της περιοχής μας, αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Από τώρα και στο εξής κάθε έργο ή δραστηριότητα του δημοσίου ή των ιδιωτών, που μπορεί να βλάψει το περιβάλλον, δεν θα πραγματοποιείται εφ' όσον δεν υπάρχει σχετική έγκριση μελέτης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Και σαν τέτοιες από τις δραστηριότητες αυτές αναφέρουμε ενδεικτικά μερικές, που αφορούν ιδιαίτερα την περιοχή μας, όπως τη διάνοξη μεγάλων αυτοκινητόδρομων, την κατασκευή υδροηλεκτρικών φραγμάτων, την εγκατάσταση ιχθυοτροφείων, χοιροστασίων και σταύλων, την ανέγερση ξενοδοχειακών συγκροτημάτων, την ίδρυση και εγκατάσταση βιομηχανικών μονάδων, χημικών εργοστασίων κλπ.

Επίσης καθορίζονται οι διαδικασίες για την κατάρτιση των ειδικών περιβαλλοντικών μελετών, οι οποίες χρειάζονται για την προστασία της φύσης και του τοπίου.

Και το σπουδαιότερο ο νόμος αυτός είναι εναρμονισμένος με τις απαιτήσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ότι ισχύει στην Ε.Ο.Κ., για την προστασία του περιβάλλοντος, το ίδιο θα ισχύει και για τη χώρα μας. Αρχετές επιμβάσεις έχουν γίνει ως τώρα με δυσάρεστα επακόλουθα για τον τόπο μας. Ας σταματήσουν πια. Εμείς οι Ζαγορίσιοι, ευαίσθητοι πάντα σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, δεχόμαστε την απόφαση αυτή με μεγάλη ικανοποίηση και θα επιμεινουμε για την υλοποίησή της και την σωστή και πιστή εφαρμογή της.

Δεν είμαστε αντίθετοι με την πρόοδο και κατασκευή έργων. Να γίνουν έργα μεγάλα και παραγωγικά αλλά να είναι εναρμονισμένα με τον περιβάλλοντα χώρο και να μη δημιουργούν ανεπανόρθωτα τραύματα στη φύση.

Γενίς ολόκληρες, πριν από μας, σεβάστηκαν αυτή την περιοχή και μας παρέδωσαν ένα Ζαγόρι αληθινό στολίδι. Έχουμε υποχρέωση να συνεχίσουμε κι εμείς αυτή την παράδοση. Η απληστία του σύγχρονου ανθρώπου όλα να τα κατακτήσει, όλα να τα εκμεταλλευτεί, θα πρέπει να σταματήσει, κάποτε, έστω και με σκληρούς νόμους, αν θέλουμε να προσβλέπουμε το μέλλον με αισιοδοξία.

Σ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Ιδρυτής: ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

★

Ιδιοκτήτης - Εκδότης:

ΙΣΤΟΡΙΚΗ και ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ (ΙΛΕΖ)

Σίνα 4 454 45 ΙΩΑΝΝΙΝΑ
Τηλ. 33469 - 74.000

Υπεύθυνος για το Νόμο:
ΑΠΟΣΤ. Κ. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ
Πρόεδρος Ι.Λ.Ε.Ζ.

Ν. Ζέρβα 2 - Ιωάννινα
Τηλ. 30170

★

Υπεύθυνος Ύλης:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΖΙΟΒΑΣ
Αργυριών 16 - ΙΩΑΝΝΙΝΑ
Τηλ. 27.105

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

1. Βασίλειος Βύρων
2. Βασίλειος Κώστας
3. Γιαννάκος Ευριπίδης
4. Θεόδωρος Σάββας
5. Κυριαζή Κάλυ
6. Νικολαΐδης Γιάννης
7. Οικονόμου Κώστας
8. Τζιόβας Βασίλης
9. Τζιόβας Φρίξος
10. Τσαούσης Λεωνίδας

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ:

- α) Επιταγές - Εμβάσματα: ΘΑΝΑΣΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ
Σίνα 4 454 45 Ιωάννινα
- β) Η καταβολή συνδρομών - εισφορών: ιδιοχειρως και στη διεύθυνση: Μυροπολίτικο Κ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ
Λόρδου Βύρωνος 21 (κ. Τούλα Πούλα)
- γ) Κατώτερη ετήσια συνδρομή: δρχ. 1.500

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ**ΘΑΝΑΤΟΙ**

ΚΑΠΕΣΟΒΟ. Πέθανε στα Γιάννινα και κηδεύτηκε στις 6 Νοέμβρη η γεμάτη καλωσύνη ζαγορίσια δέσποινα Χαριτίνη Μ. Βουλοδήμου. Στην κηδεία της παραβρέθηκαν πολλοί χωριανοί, που την αποχαιρέτησαν συγκινημένοι.

Το περιοδικό μας συλλυπείται εγκάρδια τους οικείους της.

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ. Πέθανε τον περασμένο μήνα σε ηλικία 104 ετών ο τελευταίος της παλιάς φρουράς Μονοδενδρίτης, ο αξέχαστος σε όλους μας για το πηγαίο και καλόκαρδο γέλιο του Βασιλάκης Στύλος.

Ας είναι αιωνία η μνήμη του. Σ.Θ.

ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ. Πέθανε και κηδεύτηκε στο χωριό του ο ογδοντάχρονος κτηνοτρόφος Δημητράκης Γόγολος.

Στους οικείους του εκφράζονται θερμά συλλυπητήρια.

Το «Ζαγόρι μας»

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΚΑΠΕΣΟΒΟ. Ευχαριστώ όλους όσους συμμετείχαν στο πένθος μου και παραβρέθηκαν στην κηδεία της αδερφής μου Χαριτίνης Μιχ. Βουλοδήμου.

Ευριπίδης Βουλόδημος

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

1) Στο φύλλο 143 σελ. 94 από λάθος γράφτηκε ότι ο κ. Θεόδωρος Βούδδας, πρόσφερε για τα στασίδια της Αγίας Παρασκευής 18.000.

Το ορθόν είναι ότι ο κ. Πέτρος Βούδδας έκανε την παραπάνω προσφορά.

2) Αντί Πολύζος Αθανάσιος που γράφτηκε στο φύλλο 151 σελ. 122, ότι πρόσφερε 3.000 δρχ. στη μνήμη της μητέρας του Φρειδερίκης, το ορθόν είναι ότι η κ. Πολύζου Αθανασία έκανε την παραπάνω προσφορά.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

ΗΛΙΟΧΩΡΙ. Ο Πρόεδρος και τα μέλη του νεοεκλεγέντος κοινοτικού συμβουλίου Ηλιοχωρίου που προήλθε από τις εκλογές της 14ης Οκτωβρίου 1990 του συνδυασμού «Δημιουργική Πορεία», ευχαριστεί όλους τους συγχωριανούς που τους τίμησε με την ψήφο τους και τους διαβεβαιώνει ότι θα καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για το συμφέρον όλων γενικά των κατοίκων του χωριού.

ΛΑΪΣΤΑ. Ο κ. Ιωάννης Βαρτζόπουλος ευχαριστεί τους χωριανούς του για την εκλογή του σαν κοινοτικού συμβούλου και υπόσχεται να εργαστεί για το καλό του χωριού του.

ΔΩΡΕΕΣ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

● Για την εκπλήρωση των σκοπών του περιοδικού Το «Ζαγόρι μας»:

— Η κ. Αναστασιάδη Σαπφώ, στη μνήμη της αγαπημένης αδελφής της Ελένης, για τη συμπλήρωση τριών χρόνων από τον θάνατό της, δρχ. 10.000

— Ο κ. Παπακώστας Μιχάλης, στη μνήμη του Θεόδωρου Σακελλαρίδη, δρχ. 5.000

● Για την επισκευή της στέγης του Ιερού Ναού Αγίου Δημητρίου Φραγκάδων, μέχρι τον Οκτώβριο 1990, πρόσφεραν στη συνέχεια οι κάτωθι:

Αντωνίου Χ. Γεωργία	δρχ.	10.000
Αποστολίδης Αν. Βασίλειος	»	5.000
Βαρκούκη -- Κατριτζόγλου Μαρία	»	7.500
Βαρκούκη Αθ. Ουρανία	»	7.500
Ζηκομαρίδης Κ. Λάζος	»	1.000
Καλογήρου Ηλ. Ναπολέον	»	6.000
Λεοντίδης Ιω. Βασίλειος	»	10.000
Παρόπουλος Π. Ιωάννης	»	20.000
Στάθης Ιω. Νικόλαος	»	5.000
Στεργίου Χαρ. Αλέξης	»	10.000
Στεργίου Χαρ. Άρτεμις	»	5.000
Στεργίου Χαρ. Κων/νος	»	10.000
Τσεκούρας Γ. Αριστοφάνης	»	10.000
Τσεκούρας Αρ. Γεώργιος	»	5.000
Τσεκούρας Δημ. Γεώργιος	»	5.000

● Για την επισκευή της στέγης του παρεκκλησίου Αγίου Γεωργίου Βρυσχωρίου:

Κων/νος Ευαγγ. Κυράτσης	δρχ.	10.000
Γεώργιος Τιμ. Τσάφας	»	1.000
Σταματία Αδ. Καπράντζου	»	5.000
Γεώργιος Ντούκας	»	5.000
Νικόλαος Κων. Τσομίδης	»	10.000
Γεώργιος Στεργ. Οικονόμου	»	5.000
Ακριβώ Ιωάν. Κυράτση	»	5.000
Γεώργιος Μιχ. Ζαμπάνος	»	2.500
Αντώνιος Γεωργ. Νότης	»	5.000

Η Επιτροπή Εράνου τους ευχαριστεί

ΕΚΦΡΑΣΗ ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΩΝ

● Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ασπραγγέλων συγχαίρει την Καλυψώ Λαδιά για την επιτυχία της στην Ιταλική Φιλολογία Θεσσαλονίκης και τον Βασίλειο Τάγκα του Ελευθερίου για την επιτυχία του στη Γεωπονική Σχολή Θεσσαλονίκης.

● Η Φιλομήλα Τόλογλου εκφράζει τις πιο θερμές ευχές της για καλή σταδιοδρομία στην αγαπητή φίλη της από το Βρυσχωριό Νίκη Στέργιου Ρήμα, που πήρε το πτυχίο από τη Σχολή Τεχνολογών Ζωικής Παραγωγής Λαρίσης.

● Το «Ζαγόρι μας» συγχαίρει επίσης την Ανδρονίκη Καψάλη του Ιωάννου από το Καλπάκι -- Κάτω Πεδίνα, που πέτυχε με άριστα στη Νομική Σχολή Αθηνών.

Προσφορές
για το Ηρώο της
Ζαγορίσιας γυναίκας

- Ο κ. Γεώργιος Ρούντος στη μνήμη του πατέρα του Σταύρου Ρούντου δρχ. 15.000
- Ο κ. Μιχάλης Παπακώστας δρχ. 3.000

**ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ**

10.000

Κόλια Ηλέκτρα
Ριζάρειος Εκκλησ. Σχολή

5.000

Αναστασιάδη Σαπφώ
Βαταβάλης Αντώνης
Γκιώκα Φωτ. Αλεξάνδρα
Κανισπάθης Α. Φώτιος
Λαμπρίδης Βασίλης
Σταυρίδης Ιωάννης

3.000

Λαζαρίδη Κ. Πηνελόπη
Φλώρος Αχιλλέας
Χριστοδούλου Μιχαήλ

2.500

Φλώρος Αριστείδης

2.000

Γιαννακός Γ. Παύλος
Ζούμπου Σ. Αγγελική
Ηλιάδης Αναστάσιος
Μάντζαρης Εμμανουήλ
Μασούρας Ιωάννης
Μπατσάς Σπύρος
Πατεράκης Εμμανουήλ
Σάββα Πολύμνια
Σολωμός Γεώργιος
Τζιμόπουλος Δημήτριος

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Αναγνωστοπούλου Μαριγώ
Βασδέκης Ναπολέον
Βλαδίκας Ν. Κλεόβουλος
Δαλαγγέλης Άγγελος
Ένωση Ζαγορισίων Αθηνών
Ζινδριλής Γεώργιος
Ζώης Β. Παντελής
Καψάλης Γρηγόρης
Κομπάρος Αλέξ. Μάκης
Κώστας Αριστογένης
Λαμπρίδη Αλεξάνδρα
Μητρόπουλος Νικόλαος
Μπούνας Δημήτριος
Μυρίλα Ανθούλα
Νικολαΐδης Θωμάς
Πορφύρης Αριστοφάνης
Ριζάρειος Εκκλ. Επιτροπή
Σιούτης Χρ. Αθανάσιος
Τζόβα Αθ. Κούλα
Τραγουλιάς Ανδρέας
Τσέση Μαριάνθη
Τσολίγκα Βασ. Παναγιώτα
Τσούλης Χρήστος
Τσοφόπουλος Κων/νος
Φερεντίμος Κ. Ιωάννης
Φωτιάδης Α. Μιχαήλ
Χαρίτος Ιωάννης

**ΝΕΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ασπραγγέλων έκανε εκλογές για την ανάδειξη νέου Δ.Σ. και εκλέχτηκαν οι εξής:

Κυριακή Αλκίσιος Πρόεδρος
Κατσούλης Κων/νος Αντ/ρος
Κάτσενου Ειρήνη Γραμματέας
Φωτόπουλος Χριστόφ. Ταμίας
Παπαναστασίου Ντίνα Μέλος
Γιάνου Μαρίνα »
Γακουμής Μιχαήλ »